

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

UUSIMAA-
OHJELMA

UUSIMAA-OHJELMA

VISIO JA STRATEGIA 2040
STRATEGISET VALINNAT 2014–2017

Valokuvat: Tuula Palaste-Eerola

Helsinki 2013

Uudenmaan liitto // Nylands förbund // Uusimaa Regional Council // Helsinki-Uusimaa Region

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi

UUSIMAA-OHJELMA

ESIPUHE	2
UUDENMAAN VISIO 2040	3
STRATEGISET TAVOITTEET 2040	4
Älykkään kasvun kehto	4
Helppo tulla, olla ja toimia	5
Puhdas ja kaunis Uusimaa	6
STRATEGISET VALINNAT 2014–2017	7
KASVUN MAHDOLLISUUDET	9
1.1. Avoimet kehitysympäristöt ja älypalvelut	10
1.2. Uusiutuva yritystoiminta	10
1.3. Ympäristöliiketoiminta – Cleantech	11
1.4. Urbaani ruokahuolto	12
1.5. Kasvua idästä	12
TOIMIVA ARKI	14
2.1. Viisas ja sujuva liikkuminen	15
2.2. Viihtyisä asuminen ja elinympäristö	16
2.3. Hyvää työtä!	16
2.4. Maahanmuutto ja kotoutuminen	17
2.5. Paikallisuus, lähidemokratia ja nuorten osallistuminen	17
KESTÄVÄ LUONNONTALOUS	19
3.1. Monimuotoinen luonto ja luonnonvarat	20
3.2. Vesien ja Itämeren tila paremmaksi	20
3.3. Ympäristöviisaat elintavat	21
3.4. Hiilineutraali Uusimaa	22
RAHOITUSLÄHTEIDEN HYÖDYNTÄMINEN TOIMEENPANOSSA	23
VAIKUTUSTEN ARVIOINTIMATRIISI	24
YHTEENVETO YMPÄRISTÖSELOSTUKSESTA	25
LIITE 1. KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	26
Kasvun ja yhteistyön kolmiot	27
Maakuntakaavat	28
Uudenmaan kuntien strategiat	31
Skenaariotyö ja tulevaisuustarkastelu	32
Toimintaympäristö	34
LIITE 2. ÄLYKÄS ERIKOISTUMINEN UDELLAMAALLA	41
LIITE 3. UUSIMAA-OHJELMASSA KÄYTETTYÄ TERMISTÖÄ	42

ESIPUHE

Uusimaa uudistaa ja virtaviivaistaa maakunnallista suunnittelua. Ensimmäistä kertaa *Visio ja strategia* (maakuntasuunnitelma 2040) ja *Strategiset valinnat* (maakuntaohjelma 2014–2017) on laadittu yhtenäisessä prosessissa Uudenmaan liiton ja Uudenmaan ELY -keskuksen yhteistyönä. Valmistelun aikana on käsitelty myös seuraavan vaihemaakuntakaavan tavoitteita. Tuloksena on **Uusimaa-ohjelma**. Osana ohjelmaa on laadittu *toimeenpanosuunnitelma*, jossa kuvataan ohjelman toteuttamisen kärkihankkeet.

Alueiden kehittyminen on ensisijaisesti kuntien ja valtion vastuulla. Käytännön kehittämistyö on laajaa, yhdessä tehtävää, hallintorajat ylittävää työtä, jossa tärkeässä roolissa on Uudenmaan laaja toimijaverkosto. Suunnitelmat ja toimenpiteet vaikuttavat sitä tehokkaammin, mitä paremmin viranomaisten ja muiden tekijöiden yhteistyö toimii. Yhteistyötä tarvitaan kehittämissuunnitelmien ja -ohjelmien laadinnassa sekä hankkeiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa. Uusimaa-ohjelma toimii myös maakuntakaavojen toteuttamisen välineenä.

Uusimaa-ohjelma on tehty avoimessa vuorovaikutuksessa kuntien päättäjien, elinkeinojen kehittäjien, yritysten, koulutussektorin, kolmannen sektorin ja asukkaiden kanssa. Tarkoituksena on yhtenä kokonaisuutena kuvata maakunnan kehittämisen lähtökohdat ja strategiset linjaukset, maakunnallisiin erityispiirteisiin ja mahdollisuuks-

siin perustuvat alueellisen kehittämisen tavoitteet sekä tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavat toimenpiteet.

Ohjelman perustana ovat valtakunnalliset alueiden kehittämis- ja käyttötavoitteet, hallinnonalakohtaiset aluestrategiat, Uudenmaan maakuntasuunnitelma 2033, maakuntakaavat sekä maakuntaa koskevat muut aluekehittämiseen vaikuttavat suunnitelmat. Ohjelmaa laadittaessa on pyritty varmistamaan sen vaikuttavuus kuntien, valtion aluehallinnon ja Uudenmaan liiton toiminnassa.

Uudenmaan kuntien ja seutujen tuoreimmat strategiat sekä 2012 toteutettu laajan metropoli-alueen Uusimaa 2040 -skenaariotyö sekä Siivet ja juuret tulevaisuustarkastelu ovat antaneet vahvan strategiapohjan Uusimaa-ohjelmalle. Euroopan Unionin 2020 -strategia ja älykkään erikoistumisen lähestymistapa ovat olleet keskeinen viitekehys ohjelman valmistelussa.

Uusimaa-ohjelman luominen on ollut innostava matka ja kunnianhimoinen avaus uudenlaiseen maakunnalliseen suunnitteluun. Uudenmaan liitto ja Uudenmaan ELY -keskus tulevat tukemaan tässä ohjelmassa tehtyjä strategisia valintoja omalla toiminnallaan. Toivomme, että hyvin sujunut vahva yhteistyö jatkuu, maakunnan monet toimijat hyödyntävät ohjelmaa ja tuloksena on Uusimaa - Itämeren alueen kärjessä.

Helsingissä

Ossi Savolainen
maakuntajohtaja
Uudenmaan liitto

Rita Piirainen
ylijohtaja
Uudenmaan ELY-keskus

UUDENMAAN VISIO 2040

Vuonna 2040 Uusimaa on Itämeren alueen kärjessä taloudellisen ja henkisen kasvun luomisessa ja hyödyntämisessä, asukkaiden toimivan arjen olosuhteiden tuottamisessa sekä toiminnan järjestämisessä luonnon ja talouden kannalta kestävästi.

Tulevaisuuden rakentamisen lähtökohtana on globaalitalous ja sen tuomat haasteet. Aasian, USA:n ja BRICS-maiden kehitys on tärkeää myös Uudenmaan taloudelliselle kasvulle ja yritysten toiminnalle. EU-maiden kehittämistavoitteet on määritellyt EU2020-strategiassa. Uusimaa suunnittelee toimintaansa ja arvioi toiminnan tuloksia maakunnan tasolla, osana Suomen talous- ja innovaatiojärjestelmää, Suomenlahden ja Itämeren alueella, osana Eurooppaa sekä suhteessa Venäjään ja Aasiaan.

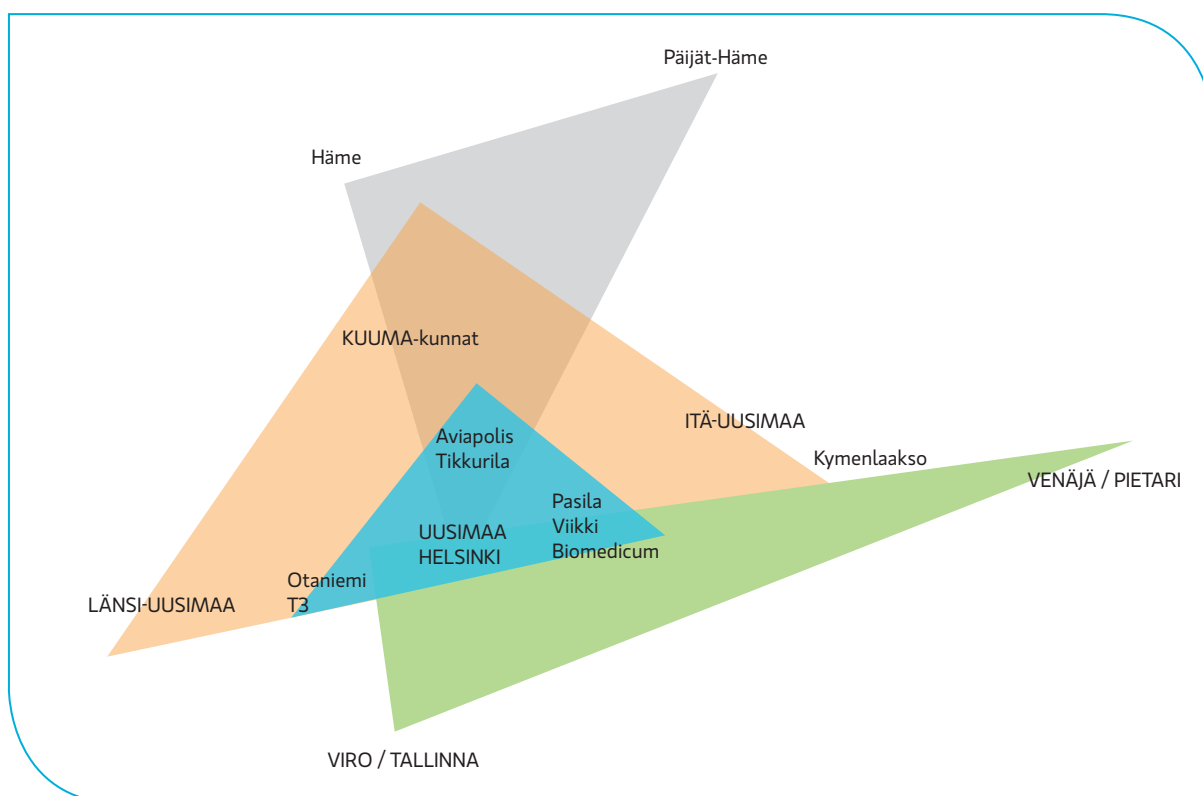
Uusimaa-ohjelman kolmiot kuvaavat kasvun ja yhteistyön suuntaa tulevina vuosina. Niiden ytimenä on pääkaupunkiseudun kärkikolmio, jonka muodostavat Espoon T3 (taide, tiede, talous),

Helsingin Viikki–Biomedicum–Pasila –aluekonaisuus ja Vantaan Aviapolis. Länsi-, Keski- ja Itä-Uusimaa liittyvät kärkikolmioon kukin omilla vahvuuksillaan ja muodostavat Uudenmaan kasvukolmion.

Laajan metropolialueen kehityskolmion muodostavat Häme, Päijät-Häme ja Uusimaa. Näkökulman laajentaminen johtaa Suomenlahden tulevaisuuskolmioon, jonka kärkinä ovat Helsinki, Tallinna ja Pietari. Uudenmaan ja Viron yhteys on tiivis ja päivittäinen vuorovaikutus molemmille elintärkeää. Kaksoiskaupunki Tallinna – Helsinki on jo käytännössä syntynyt.

Pohjoinen kehityskäytävä Tukholma–Pietari muodostaa Uudenmaan yhteyden kahden tärkeimmän kauppakumppanin kanssa ja palauttaa historiallisen itä-länsi yhteyden. Lisääntyvän kaupan, matkailun ja vuorovaikutuksen myötä Suomenlahden kolmoiskaupunki Tallinna–Helsinki–Pietari on entistä enemmän todellisuutta.

Kuva 1. Uudenmaan kasvun ja yhteistyön kolmiot.

STRATEGISET TAVOITTEET 2040

Uudenmaan strategiset kehittämistavoitteet vuodelle 2040 ovat:

1. ÄLYKKÄÄN KASVUN KEHTO – perustuu kestäväan kehitykseen ja älykkäisiin ratkaisuihin,
2. HELPPO TULLA, OLLA JA TOIMIA – painottaa liikkumisen, työn ja toiminnan vaivattomuutta sekä
3. PUHDAS JA KAUNIS UUSIMAA – korostaa luonnonvarojen järkevää käyttöä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä.

Älykkään kasvun kehto

Vuonna 2040 Uusimaa on:

- Itämeren alueen kilpailukykyisin maakunta.
- Yksi tärkeimmistä kestäväan, tietotekniikkaa hyödyntävän kasvun innovaatiokeskittymistä.
- Hyödyntänyt logistisen asemansa Suomenlahden tulevaisuuskolmiossa.

Uusimaa on Suomen taloudellisen toiminnan keskus. Sen vahvuuksia ovat osaava, koulutettu väestö, kansainvälisesti korkeatasoinen tutkimus- ja koulutusympäristö sekä monipuolinen yritystoiminta ja niiden muodostama vahva pohja innovaatioille. Alueelle on keskittynyt sekä suuria että pk-yrityksiä, niin suomalaisia kuin kansainvälisiäkin. Toimialarakenteeltaan maakunta on erittäin monipuolinen ja väestörakenteeltaan kansainvälinen. Uudellamaalla asuu 55 % Suomen vieraskielisestä väestöstä. Saavutettavuus kansallisesti ja maakunnan sisällä on hyvä. Yhteyksien varmistaminen kansainvälisille markkinoille on elintärkeää. Uudeltamaalta on nopea rautatieyhteys Venäjälle ja hyvät lentoyhteydet Eurooppaan ja Aasiaan sekä tiheät meriyhteydet Tallinnaan, Tukholmaan ja Pietariin.

Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn haasteet koskevat erityisesti Uttamaata. Taloudellisen

kilpailukyvyn ylläpitäminen ja parantaminen vaatii jatkuvaa taloudellista panostusta ja osaamisen kehittämistä. Uudellamaalla on hyvät edellytykset kasvuun ja kasvun ylläpitämiseen. Alueella tehtävät ratkaisut ovat erittäin tärkeitä koko Suomen tulevaisuudelle.

Uusimaa-ohjelman tärkeänä strategisena kehittämistavoitteena on älykäs, kestävä kasvun Uusimaa ja paikan turvaaminen Euroopan jottavien kehittyvien alueiden joukossa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää innovaatiokyvkkyyden sekä alueellisen ja kansallisen innovaatiojärjestelmän parantamista, korkeatasoisen osaamispuhjan ylläpitämistä, uusiutuvaan energiaa, kasvuhalluillesille ja uusille yrityksille myönteisen ilmapiirin luomista, yritysten palveluiden kehittämistä sekä yritysten ja liiketoiminnan tarvitsemien logistiikkajärjestelmien ja palveluiden parantamista.

Älykäs ja kestävä kasvu vaatii Uudellamaallakin maakunnan koko potentiaalin hyödyntämistä sekä erityistä huomiota kolmeen suurimpaan innovaatiokeskittymään. Espooseen, Helsinkiin ja Vantaalle kohdistuvat kansainvälisestikin merkittävät investoinnit tarjoavat erinomaisen kasvualusta innovaatioille. Oikeilla toimenpiteillä ja oikealla politiikalla koko Uusimaa voi niistä hyötyä.

Helppo tulla, olla ja toimia

Vuonna 2040:

- Uudellamaalla toimii älykäs joukkoliikenne.
- Uudenmaan yhdyskuntarakenne on eheytynyt.
- Uusimaa on elinoloiltaan maailman kärkeä.

Uusimaa-ohjelman toinen strateginen tavoite liittyy maakunnan asukkaiden ja perheiden elämiseen ja asumiseen, työhön ja vapaa-aikaan. Sen tärkeimmät ulottuvuudet ovat työ ja toimeentulo, sujuva liikkuminen, hyvä asuminen ja elinympäristö sekä aktiivinen osallistuminen lähiympäristössä ja yhteiskunnassa. Liikkuminen vaikuttaa perheiden ja asukkaiden päivittäiseen elämään. Uusimaa-ohjelman tavoitteena on sujuva liikkuminen joka on asukkaille vaivatonta ja luonnon kannalta kestävä. Vaivattomuutta tavoitellaan liikkumista ja liikennevirtoja ohjaavan järjestelmän ja sen osien jatkuvalla parantamisella. Kestävyyttä tavoitellaan suosimalla joukkoliikennettä, pyöräilyä ja kävelyä.

Asuminen ja elinympäristö ovat toimivan arjen perusasioita. Keskeistä on monipuolisen asutuskannan tuottaminen ja ylläpitäminen, asumisen, työpaikkojen ja palvelujen keskinäinen sijainti ja yhteydet sekä elinympäristön tarjoamat viheralueet ja virkistysmahdollisuudet. Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen vaikuttaa myönteisesti asuntotarjontaan, palveluihin ja muihin arjen toimintoihin sekä myös luonnon kestävyteen. Näihin voidaan vaikuttaa maakunnan tasolla, mm. ohjaamalla kuntien ja muiden toimijoiden kehittämistyötä ohjelmien, hankkeiden ja kaavoituksen kautta.

Osallisuus koskee kaikkia kansalaisia ja erityisesti nuoria ja maahanmuuttajia. Huomion kohteena ovat nuorten osallistumiseen, työllisyysasteen nostamiseen, maahanmuuttajien kotoutumiseen, ja arkipäivän turvallisuuteen vaikuttavat asiat sekä työn ja yrittäjyyden keskeinen merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä. Nuorten työllistäminen on tehokas keino osallisuuden vahvistamiseen. Osallisuus ja lähidemokratia tuovat monia hyötyjä, kuten asukkaiden sitoutuminen omaan ympäristöön ja sen kehittämiseen, turvallisuuden lisääntyminen ja toimivan arjen varmistaminen.

Uudellamaalla huoltosuhde on maan parhain, ja työikäinen väestö jatkaa kasvuaan, lähinnä maahanmuuttajaväestön lisäyksen ansiosta. Työssäkäyvälle väestölle tarvitaan kohtuuhintaisia asuntoja hyvillä sijainneilla lähellä joukkoliikennettä ja palveluita. Väestön ikääntyessä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimatarve kasvaa, ja näille aloille tarvitaan jatkossa merkittävästi lisää työntekijöitä hyvinvointiyhteiskunnan palveluiden säilyttämiseksi.

Uudenmaan vahvuuksina ovat kaksikielisyys, kansainvälisyys ja hyvin koulutettu väestö. Uusien työpaikkojen ja työntekijöiden houkuttelemiseksi kannattaisikin jatkossa panostaa erityisesti työelämän laatukysymyksiin, jatkuvaan koulutukseen, eri elämäntilanteissa joustavaan työkuultuuriin sekä hyvään elinympäristöön. Tarvitaan myös keinoja vähentää työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien osuutta ja helpottaa nuorten, maahanmuuttajien ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työelämään.

Puhdas ja kaunis Uusimaa

Vuonna 2040:

- Vesien tila on hyvä.
- Uusimaa on hiilineutraali (2050).
- Luonnon monimuotoisuus on turvattu.

Uusimaa-ohjelman kolmas strateginen tavoite vuodelle 2040 on puhdas ja kaunis Uusimaa. Sitä tavoitellaan hiilineutraaliuden, vesistöjen puhtauden sekä luonnon monimuotoisuuden näkökulmista. Kauniin ja puhtaan ympäristön tuottaminen ja säilyttäminen edellyttää hallittua väestökasvua ja vireää taloudellista toimintaa sekä riittävästi huomiota asuinympäristön laatuun ja tuotantotoiminnan resurssitehokkuuteen liittyen niin kaupungeissa, taajamissa kuin maaseudulla.

Hiilineutraalius on Uudellemaalle mahdollisuus ja vahvuus: fossiiliset polttoaineet ovat pääosin tuontitavaraa. Energiantuotannon monipuolistamiseksi kehitetään hajautettua energiantuotantoa sekä lisään uusiutuvien energialähteiden ja polttoaineiden käyttöä vaarantamatta sähkön ja lämmön yhteistuotannon hyötyjä. Kuluttajien tietoisuuden kasvu energian käytöstä ja energiatehokkuudesta tukee hiilineutraaliuden tavoitetta.

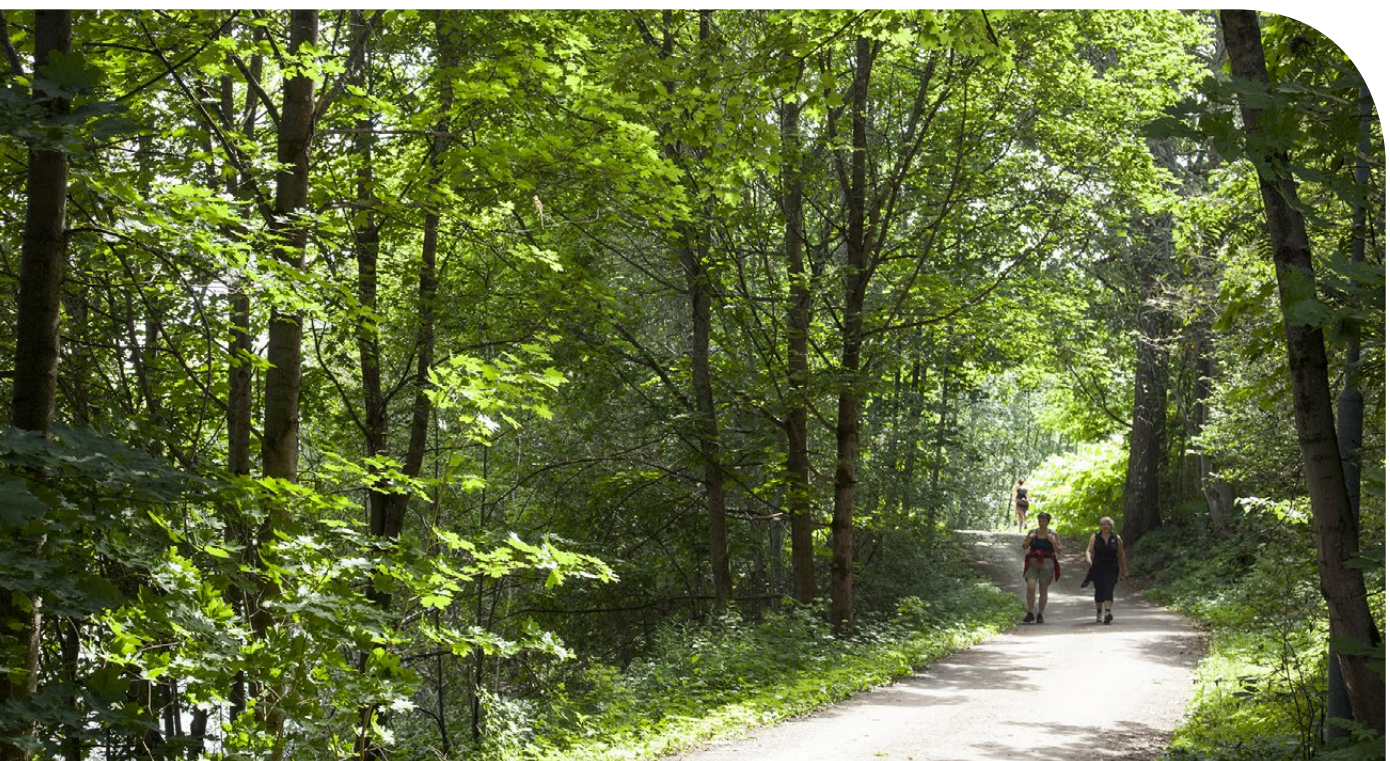
Metsät, pellot ja vesistöt sekä muut luonnon-alueet muodostavat koko maakunnan kattavan

viherrakenteen. Viheralueiden suunnittelu ja kehittäminen on erityisen tärkeää kaupunkiseuduilla ja taajamissa, missä vapaan maan määrä vähenee ja väestö kasvaa.

Itämeri on maailman saastuneimpia meriä ja Suomenlahti on sen raskaimmin kuormitettu alue.

Suomi ei ole yksin vastuussa Itämerestä, mutta Suomenlahden rannikkovesien tila on pääosin omien toimiemme seurausta. Maatalous on suurimpia ravinteiden lähteitä ja Itämeren rehevöittäjiä. Itämeren tilan parantaminen onkin sekä paikallinen, valtakunnallinen että kansainvälinen prioriteetti.

Ympäristöhaasteita voidaan pyrkiä ratkaisemaan mm. säädöksillä, verotuksella ja sopimuksilla. Erittäin vaikuttavaksi keinoksi on todettu kansalaisten, toimijoiden ja kysynnän voima. Se ohjaa myös päättäjiä, yrittäjiä, viranomaisia ja kaikkea toimintaa ympäristövastuulliseen suuntaan. Tietoisuus motivoi kestäviin elintapoihin ja valintoihin. Ympäristötietoisuuden edistäminen on muiden kestävä kehityksen tavoitteiden edistämisen tukiranka. Suomen tällä hetkellä voimassa olevaan hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite tehdä suomalaisista maailman ympäristötietoisin kansa. Uusimaa on Itämeren alueen edelläkävijä ja tarttuu ympäristötietoisuuden haasteeseen.

STRATEGISET VALINNAT 2014–2017

Uudenmaan strategiset valinnat muodostavat toimenpidekokonaisuuksia, joiden avulla pyritään toteuttamaan Uudenmaan tulevaisuuden visiota ja tärkeimmäksi nähtyjä tavoitteita.

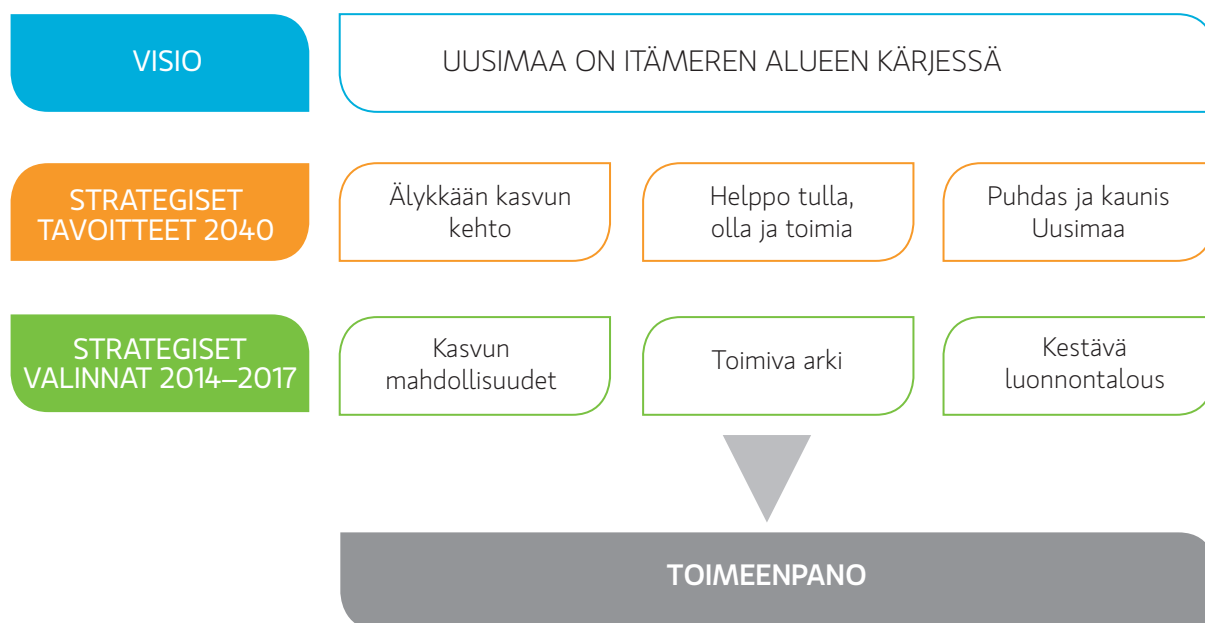
Uusimaa-ohjelman strategiset valinnat vuosille 2014–2017 ovat *Kasvun mahdollisuudet*, *Toimiva arki* ja *Kestävä luonnontalous*. Valinnat perustuvat Uusimaa-ohjelman visiossa ja strategiassa esitettyihin lähtökohtiin sekä Uudenmaan erityispiirteisiin ja mahdollisuuksiin. Siinä on pyritty maakunnan eri osien tasapuoliseen kehittämiseen. Kuntien kehittämistavoitteet on huomioitu; työn pohjana on analyysi Uudenmaan kuntien strategisista kehittämistavoitteista ja painopisteistä. Erityistä huomiota valinnoissa on kiinnitetty ohjelman toteutuksen näkökulmasta eri EU-rahoitusvälineiden ja kansallisen rahoituksen väliseen työnjakoon sekä eri rahoitusohjelmien hyödyntämiseen.

Uusimaa-ohjelma valmisteltiin huomioiden uusittavana olevat alueiden kehittämislaki ja

rakennerahastolaki. Työn alla oleva kuntauudistus on vaikuttanut ohjelman laadintaan. Tulevan metropolihallinnon vaikutusten arviointi on ohjelmassa vaikeampaa. Ohjelman valinnat voidaan kuitenkin toteuttaa joustavasti, riippumatta tulevista hallinnollisista uudistuksista. Yhteistoiminta-alueen (Uusimaa, Kanta-Häme, Päijät-Häme) laaja-alaisia strategisia kehittämissankkeita on valmisteltu Siivet ja Juuret -tulevaisuustarkastelutyön pohjalta ja ne tuodaan esille ohjelman toimeenpanosuunnitelmassa.

Strategisia valintoja täydentävät läpäisevät näkökulmat, joita ovat 1) Ihmisten osallisuuden ja voimavarojen vahvistaminen, 2) Itämeren alueen hyödyntäminen ja haasteet ja 3) Alueellinen erikoistuminen ja yhteistyö. Nämä läpäisevät näkökulmat on tunnistettu tulevaisuuden kannalta tärkeiksi ja eri skenaarioissa tarpeellisiksi jo Uusimaa-ohjelman pohjana toimineessa skenaariotyössä.

Kuva 2. Uusimaa-ohjelman visio, strategia ja valinnat ohjaavat toimeenpanoa.

Älykäs erikoistuminen viitekehyksenä strategisille valinnoille

Euroopan unionin komissio on aktiivisesti markkinoinut älykkään erikoistumisen strategioita ja niiden käyttöä ohjelmakauden 2014–2020 valmistelussa. Työ- ja elinkeinoministeriö on korostanut älykkään erikoistumisen merkitystä kasvulle ja ohjeistanut maakuntia hyödyntämään maakunta-ohjelmien valmistelussa näitä strategioita.

Älykäs erikoistuminen on strateginen lähestymistapa taloudelliseen kasvuun, tarkasti kohdennettujen tutkimus- ja innovaatioinvestointien avulla. Alueellisella tasolla älykkään erikoistumisen tavoitteena on osaamispotentialin mahdollisimman suuri hyödyntäminen, joka edellyttää vision luomista, kilpailuetujen tunnistamista ja strategisten valintojen tekemistä.

Uusimaa-ohjelma perustuu maakunnan ja seutujen tekemiin valintoihin ja ratkaisuihin, joita on esitetty mm. Helsingin seudun kilpailukykystrategiassa, Ketterät kaupungit -ohjelmassa, kaupunkien kasvusopimuksissa ja INKA-ohjelman valmisteluasiakirjoissa. Älykkään erikoistumisen valintoja Uudellamaalla on esitetty matriisissa, joka on liitteenä 2.

Ohjelman toimeenpano ja seuranta

Tässä asiakirjassa esiteltyjä strategisia valintoja vuosille 2014–2017 kootaan kärkihankekokonaisuudeksi ja toimenpiteiksi Uusimaa-ohjelman toimeenpanosuunnitelmassa 2014–2015.

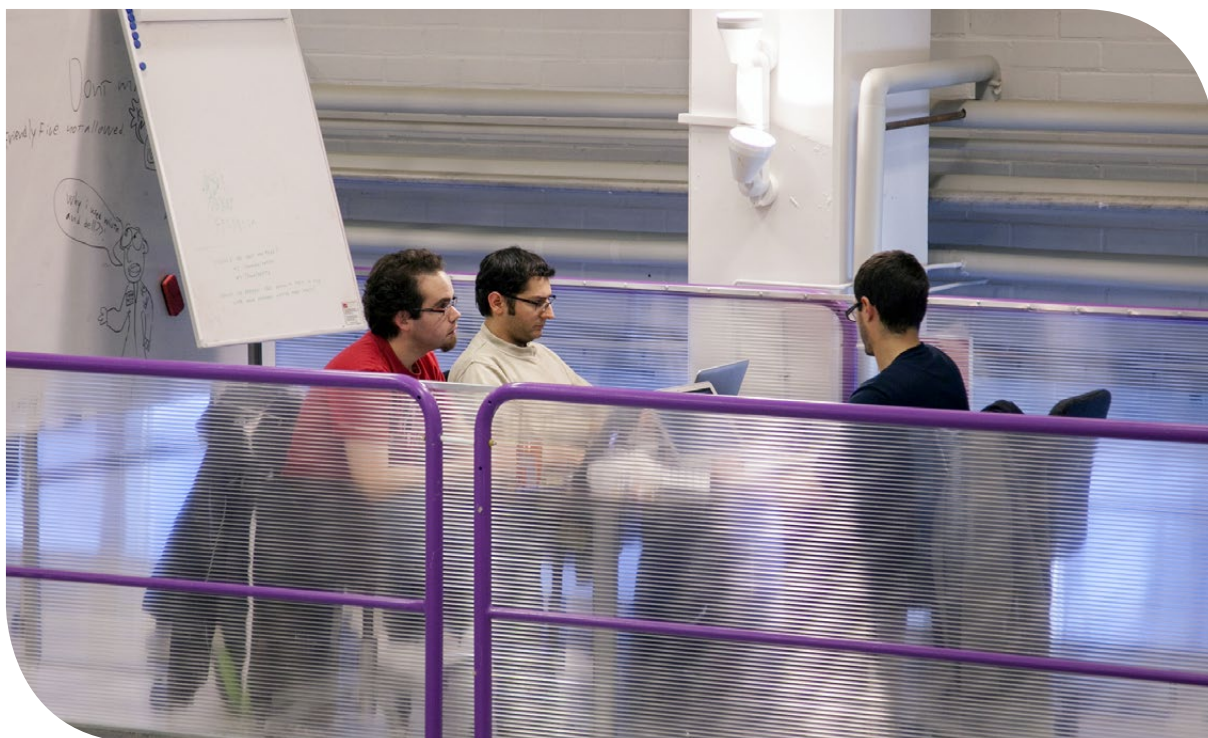
Uusimaa-ohjelman toimeenpanoa täydennetään jatkossa Uudenmaan maakunnan yhteistyöryhmän päätösten ja linjausten mukaan rullaavasti. Vuositasolla toteutumista seurataan strategisten valintojen, käynnistettyjen toimenpiteiden ja saavutettujen tulosten perusteella.

Maakunnan kehitystä seurataan bkt:n noin 20:n hyvinvointia, taloutta ja ympäristön tilaa kuvaavan muuttujan avulla, jotka kootaan yhdeksi GPI-indikaattoriksi. Bruttokansantuote BKT on kotimaisen tuotannon mittari.

Toimeenpanosuunnitelmassa esitettyjen kärkihankekokonaisuuksien vaikutuksia ja tuloksia arvioidaan hanketasolla.

Vaikutusten arviointi

Uusimaa-ohjelman ympäristö- ja muita vaikutuksia on arvioitu valmistelun aikana. Arviointimatriisi ohjelman vaikutuksista on sivulla 28. Ympäristöselostus kokonaisuudessaan on laadittu omana asiakirjanaan.

STRATEGINEN VALINTA 1 KASVUN MAHDOLLISUUDET

Uusimaa on Suomen väestön ja taloudellisen toiminnan keskittymä. Metropolialueen vahvuuksia ovat kansainvälisesti korkeatasoinen koulutusympäristö sekä monipuolinen yritystoiminta, jotka luovat vahvan pohjan innovaatioille. Uudenmaan kilpailuetu tulee korkeasta osaamisesta, palveluista ja tuotekehityksestä. Elinkeinojen kehittämisen painopiste on osaamisintensiivisissä aloissa.

Lisääntyvää yhteistyötä kuntien kesken tarvitaan, jotta metropolialue voi toimia tehokkaana ”Älykkäänä alueena”, ja jotta maakunnan eri osien vahvuusalueita voidaan hyödyntää. Älykkäästi erikoistuva metropolialue hyödyntää tietotekniikan, avoimen datan, osallisuuden ja uusien innovaatioalustojen (tosielämän kehitysympäristöt) tarjoamia mahdollisuuksia palvelujen tarjonnalle ja yritystoiminnalle. Media- ja peliala ovat uusia nopeasti kasvavia kasvualoja ja suoraan kansainvälisille markkinoilla toimivia.

Suurimman uuden kasvun mahdollisuuden

Uudellemaalle tuo maailmanlaajuiseen digitaaliseen talouteen siirtyminen. Digitaaliset palvelut ovat eniten kasvava liiketoiminta-alue maailmassa. Vuoteen 2016 mennessä lähes puolet maailman väestöstä, kolme miljardia ihmistä, on internetin käyttäjiä. Älykkäiden digitaalisten palvelujen ja internetin vaikutus ulottuu myös perinteisiin elinkeinoihin yli maantieteellisten rajojen. Uudellamaalla on hyvä valmius hyödyntää tätä kansainvälistä mahdollisuutta. ICT:n kehittäminen ja soveltaminen vaatii jatkuvaa huomiota, koska toimialana se on voimakkaan muutoksen kohteena ja toisaalta se toimii kasvun mahdollistajana useimmilla toimialoilla.

Uusimaa on Suomen vahvin yrittäjyysalue. Silti se tarvitsee uusia, nuoria yrittäjiä. Yrittäjyysmyönteisen ilmapiirin luominen ja yrittäjyyskasvatuksen vieminen eri koulutusasteille edistävät yrittäjyyskulttuurin kehitystä. Uudellamaalla tarvitaan monenlaista uutta yrittäjyyttä: yrityksissä

tarvitaan jatkajia sukupolvenvaihdostilanteissa ja kasvuyrityksiä sekä vientiin suuntautuvia yrityksiä tarvitaan lisää. Maahanmuuttajat ovat usein potentiaalisia yritystoiminnan aloittajia.

EU:n päätöksellä suunnitellaan merkittävän kokoluokan LNG –terminaalien (liquefied natural gas eli nesteytetty maakaasu) rakentamista Itämeren alueelle. Uudellamaalla sijaintivaihtoehtoina ovat ensisijaisesti Inkoo ja toissijaisesti Porvoon seutu. Terminaalin ansiosta Suomen energiatuotanto monipuolistuu sekä energian tuotantoon ja tuontiin saadaan tarvittavaa kilpailua. Toteutuessaan tämä antaa paremmat mahdollisuudet taloudelliselle kasvulle myös Uudellamaalla.

Uudenmaan logistinen asema on suorien lentoreittien ansiosta erinomainen, ja alue voi toimia porttina Aasiaan ja Aasiasta Eurooppaan. Venäjä on Suomen tärkein vientimaa kauppavaihdolla mitattuna. Venäjän taloudellinen kehitys on viime aikoina hidastunut, mutta kansainvälistymistä ja kasvua kannattaa hakea idästä Euroopan talouskriisin jatkuessa. Suomalaisilla yrityksillä on myös kiinnostusta Venäjän ja Aasian markkinoille, esim. cleantech- ja elintarvikealoilla. Yksityisen kulutuksen kasvu on Venäjällä jatkuvassa nousussa, mikä lisää ruuan kulutusta ja nostaa korkealle jalostettujen elintarvikkeiden kysyntää.

1.1. Avoimet kehitysympäristöt ja älypalvelut

Uudenmaan innovaatiotoiminnan vahvuus tulee käyttäjälähtöisestä ja avoimesta, tosielämän kehitysympäristöihin perustuvasta toimintamallista, jolla voidaan tukea aktiivisesti sekä paikallisia että kansainvälisiä tutkimus- ja kehityshankkeita. Toimintamallissa tiivistyy korkeakoulujen, kuntien ja pk-sektorin toimijoiden yhteistyö.

Vahvan ja kansainvälisesti merkittävän innovointikeskittymän kärkikolmion Uudellamaalla muodostavat Espoon T3 (talous, taide, tiede), Vantaan Aviapolis ja Helsingin hubit (Forum Virium, Viikki, Arabianranta, Biomedicum, Kumpula), joita täydentävät Hyvinkään Teknologiakeskus Techvilla, NOVAGO Länsi-Uudellamaalla ja STOK – Sähköisen talotekniikan osaamis- ja kehittämisskeskus Porvoossa. Kehitystyötä tehdään paitsi isoissa keskittymissä, myös arkityöhön liittyvissä hankkeissa sekä tiloissa, joissa testataan uusia innovaatioita arjen olosuhteissa. Avoimissa kehitysympäristöissä

voidaan kokeilla, onnistua ja epäonnistua, mitä kaikkea innovaatiotoiminta edellyttää.

Paikkatietoaineiston, karttojen ja muiden tietolähteiden avaaminen mahdollistaa kuntien palvelujen kehittämisen, esimerkiksi rakentamisessa, joukkoliikenteessä, jätehuollossa, energian jakelussa sekä hyvinvointisektorilla. Avoimen datan harmonisointi lisää mahdollisuuksia uudelle liiketoiminnalle.

Tavoite

Uusimaa on kansainvälinen innovaatiokeskittymä sekä innovatiivisten tuotteiden ja palveluiden käyttöönoton edelläkävijä.

Toimenpiteet:

1. Tuetaan kaavoituksella elinkeino- ja innovaatiotoimintaa.
2. Tuetaan toimia Uudenmaan innovaatorakenteen uudistamiseksi ja verkottamiseksi.
3. Edistetään toimia uusien palveluratkaisujen kehittämiseksi hyödyntämällä avointa dataa ja sosiaalisia innovaatioita.
4. Luodaan edelläkävijämarkkinat pk-yritysten korkean osaamisen tuotteille ja palveluille.
5. Lisätään joukkoliikennepalvelujen ja -järjestelmän älyä (mm. digitaaliset palvelut)
6. Tuetaan toimia alueen yliopistojen nostamiseksi maailman parhaiden yliopistojen joukkoon.

1.2. Uusiutuva yritystoiminta

Uudellamaalla kuten koko Suomessa on suhteellisen vähän kasvua tavoittelevia pk-yrityksiä, huolimatta toimista kasvuyrittäjyyden edistämiseksi. Lisäksi on puutetta kasvuvaiheen riskisijoitusrahoituksesta. Potentiaalia uusien kasvuyritysten syntyyn on tullut yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen start up – toimintojen kautta. Suomesta onkin muodostunut eurooppalainen, erityisesti teknologia-alan start up -yritysten keskus. Yrit-

täjiys on myös kasvun edellytys, monipuolinen yritys rakenne turvaa palvelutuotannon ja sen merkitys kasvaa jatkossa työllisyyden edistämisessä.

Uuden yritystoiminnan luomisen ohella täytyy tukea olemassa olevan yritystoiminnan uusiutumista. Globaalin talouden rakennemuutos heijastuu voimakkaana Uudellemaalle ja yritystoiminta elää jatkuvassa rakennemuutoksessa. Merkittävin talouden rakenteeseen kohdistuva muutos koskee teknologiateollisuutta ja etenkin laajaa ICT-alaa. Avoin data -ajattelun hyödyntäminen yritystoiminnassa tuo mahdollisuuksia kasvuhakuisille ja -kykyisille start up -yrityksille. Hyvinvointi- ja terveyspalveluiden kysynnän kasvu tuo uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä kotimaassa että kansainvälisillä markkinoilla.

Osaavan työvoiman saatavuus ja kansainvälistyminen ovat pk-yritysten kilpailukyvyyn ja kasvun kriittisiä menestystekijöitä. Maakunnassa on vahvaa perusteollisuutta ja sen uudistaminen on tärkeää, koska sen valmiille rakenteille voidaan innovoida aivan uutta liiketoimintaa. Lisääntyvä väkimäärä merkitsee myös lisääntyvää palvelujen kysyntää ja se luo mahdollisuuksia uudenlaisten kotimarkkinoille suunnattujen palvelujen tarjoamiselle.

Tavoite

Uudenmaan asemaa innovatiivisen yritystoiminnan keskittymänä on vahvistettu.

Toimenpiteet

1. Vahvistetaan Uudenmaan asemaa start up -yritysten kansainvälisenä keskittymänä. Edistetään toimia, joilla luodaan kannustimia ja pienimuotoisia rahoitusvälineitä start up -yrittäjien varhaisen vaiheen toimintaan. Tuetaan start up -yritysten verkottumista ja kansainvälistymispyrkimyksiä.
2. Lisätään eri kouluasteilla nuorten ja opiskelijoiden kiinnostusta yritystoimintaa kohtaan. Yrittäjyyskultuurin ja opiskelijayrittäjyyden tukeminen vahvistaa yrittäjyyspohjaa ja yritysten sukupolvenvaihdosten onnistumista.
3. Edistetään teknologiateollisuuden pk-yritysten ja perinteisen teollisuuden uusiutumista ja

kansainvälistymistä sekä uusien toimintamallien löytämistä kilpailukyvyyn säilyttämiseksi.

4. Tuetaan toimia yritysneuvontapalvelujen tehostamiseksi ja pilotoidaan erityisesti maahanmuuttajataustaisille yrittäjille suunnattua yritysneuvontapalvelua.
5. Tuetaan uusien, älykkäiden palvelukonseptien kehittämistä hyvinvointi- ja terveyspalveluissa.

1.3. Ympäristöliiketoiminta – Cleantech

Cleantech on osa vihreää taloutta ja sitä voidaan soveltaa eri toimialoilla. Se on yksi Suomen nopeimmin kasvavista toimialoista ja vahvasti vientivetoista. Tärkeimmät markkinat löytyvät kaikkialta sekä kehittyneistä että kehittyvistä teollisuusmaista. Cleantech-alan tämän hetken merkittävin kansainvälinen liiketoimintapotentiaali liittyy energiatehokkuuteen.

Cleantech-alan pk-yritykset tarvitsevat apua kansainvälistymiseen ja liiketoiminnan kehittämiseen. Myös Uudenmaan tärkein alue ympäristöteknologian osaamisalalta on energiatehokkuus. Muita alueen tärkeitä osaamisaloja ovat kierrätys ja jätteenkäsittely, vedenkäsittely ja kestävä liikenne. Uudenmaan vahvuutena on cleantech-alan vahva yrityspohja, huipputason tutkimusosaamisen ja koulutuslaitosten keskittymä sekä laaja kuluttajajoukko.

Alalla on valmiuksia hyödyntää uusia innovaatioita ennakkoluulottomasti. Cleantech- ja ICT-sektorin yhteistyöllä voidaan luoda uutta liiketoimintaa. Uusiutuvalle energiassa, rakennusten energiatehokkuudessa, älykkäissä sähköverkoissa ja energian varastoinnissa on merkittäviä uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Puhtaan energian markkinat ovat sekä kansainvälisen sääntelyn että EU:n ilmastopolitiikan ansiosta merkittävässä kasvussa.

Hallituksen periaatepäätöksen mukaan valtion ja kuntien tulee julkisia hankintoja tehdessään ottaa huomioon cleantech-ratkaisut. Julkisissa hankinnoissa on päätöksen mukaisesti siirryttävä vanhoista käytännöistä uusiin, energiatehokkaisiin ratkaisuihin. Uudenmaan tulee toimia edelläkävijäalueena myös resurssitehokkaan, puhtaan teknologian hankinnoissa.

Tavoite

Resurssitehokasta toimintatapaa on otettu käyttöön eri tuotteissa ja palveluissa ja sitä on liiketoiminnassa toimialasta riippumatta.

Toimenpiteet

1. Synnytetään paikallisesti merkittävää liiketoimintaa kaupunkiympäristön resurssitehokkuus- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.
2. Käynnistetään uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon liittyviä kokeiluja ja pilotti-hankkeita.
3. Käynnistetään rakennusten energiatehokkuuden lisäämiseen liittyviä laajamittaisia hankkeita sekä edistetään urbaania puurakentamista ja resurssitehokasta kaupunkirakentamista.
4. Tehostetaan ylijäämämassojen hyödyntämistä ja purkumateriaalien uudelleen käyttöä ja kierrätystä.
5. Kaupallistetaan kaupunkiympäristön ilman laadun monitoroinnin osaaminen kansainvälisillä markkinoilla.
6. Luodaan edellytyksiä biotalouden ja vesiosaimisen liiketoiminnalle.
7. Tuetaan kuntien toimia kehittää hankintojaan siten, että ne tukevat kestävä kehitystä.

1.4. Urbaani ruokahuolto

Elintarviketeollisuus on kasvuala: elintarviketeollisuudessa on kasvuyrityksiä kaksi kertaa enemmän kuin Suomen yritys kentässä keskimäärin ja lähes 90 yritystä kasvattaa liikevaihtoa yli 10 % vuodessa. Elintarviketeollisuus on tuotannon arvolla mitattuna Suomen neljänneksi tärkein tehdasteollisuuden päätoimiala.

Ruoan valmistuksen ja kulutuksen osuus ilmastovaikutuksista on lähes yhtä suuri kuin asumisen tai liikenteen. Ruokaketjun kokonaisvaltaisella kehittämisellä pyritään osaltaan ilmastonmuutoksen hillintään, mihin päästään sekä jätteen syntyä vähentämällä että jätteen tehokkaalla hyötykäytöllä.

Tärkeää on myös kuluttajan käyttäytymisen ennakointi. Mm. lähiruoka, luomu ja tietoisuus ruoan ja elintarvikkeiden alkuperästä ja terveellisyydestä tunnustetaan tämän päivän trendeiksi jotka tulevat entisestään kasvamaan tulevaisuudessa. Lähiruoan merkitys on tunnistettu myös hallituksen Lähiruokaohjelmassa 2020. Uudella maalla on hyvät mahdollisuudet lähiruoan tuotannon lisäämiseen: jakelureitit ovat lyhyet, kysyntä on isoissa kaupungeissa sekä suuri ostokykyinen ja laatatietoinen kuluttajajoukko lähellä.

Tavoite

Elintarvikkeiden aiheuttamaa ympäristökuormitusta on vähennetty ja lähiruuan markkinaosuutta on kasvatettu.

Toimenpiteet

1. Rakennetaan uusia, kuluttajalähtöisiä ruokaratkaisuja sekä itse ruokailuun että elintarvikekauppaan ja -logistiikkaan.
2. Vähennetään elintarvikejätteen syntyä hyödyntämällä uusia teknologioita sivuvirtojen pienentämiseksi ja hyödyntämiseksi.
3. Etsitään keinoja, joilla suomalaisesta ruokaturvallisuuden huippuosaamisesta tehdään vientituote.
4. Tuetaan pienten lähiruokatuottajien verkostoitumista ja kuntien elintarvikehankintamettelyjen kehittämistä. Lähi- ja luomuruoan edistämiseksi jakeluketjuja kehitetään.

1.5. Kasvua idästä

Kansainvälistymistä ja kasvua kannattaa hakea Venäjältä ja Aasiasta talouskriisin jatkuessa Euroopassa. Venäjä on Suomen tärkein vientimaa kauppavaihdolla mitattuna. Suomalaisilla yrityksillä on kiinnostusta Venäjän markkinoille, esim. cleantech-, terveyspalvelu- ja elintarvikealoilla. Erityisesti pk-yrityksiä tulee kannustaa ja tukea Venäjä-liiketoiminnassa. Venäjältä Uudellemaalle suuntautuva matkailu on voimakkaassa kasvussa ja kasvupotentiaalia on edelleen paljon. On arvi-

oitu, että viisumivapauden toteutuessa matkailijamäärä voi moninkertaistua muutaman vuoden kuluessa.

Kaupan ja teollisuuden näkökulmasta logistiikan toimivuus on tärkeää. Haasteena on, että logistiikan yritykset ovat siirtymässä pääkaupunkiseudun ulkopuolelle ja toteutuneet logistiikka-alueet sijaitsevat hajallaan. Niistä ei ole muodostunut kansainvälisessä mittakaavassa merkittäviä logistiikan keskittymiä. Olevien ja suunniteltujen logistiikkakeskusten yhteistyötä ja keskittymistä tulisikin jatkossa tukea Uudellamaalla.

Pohjoinen kasvukäytävä on keskeinen reitti, joka yhdistää Uudenmaan sekä Ruotsiin että Venäjälle. Sen kautta voidaan hoitaa Venäjälle ja erityisesti Pietariin suuntautuvia kuljetuksia. Erilaisilla toimenpiteillä tulee varmistaa reitin houkuttelevuus ja älyliikennepalveluiden kehittäminen reitille. Pohjoinen kasvukäytävä toimii myös kehyksenä merkittäville liiketoimintakeskityksille, kuten Hyvinkään Techvillalla ja Porvoon Kilpilahti.

Uudenmaan asema on suorien lentoreittien ansiosta hyvä; alue toimii porttina Aasiaan ja Aasiasta Eurooppaan. Helsinki–Vantaan lentokentän toimintaedellytysten varmistaminen on alueen houkuttelevuuden elinehto. Hallituksen päätös Finavian pääomittamisesta mahdollistaa miljardi-investoinnit Helsinki–Vantaan lentokentän laajentamiseen ja sen kehittämiseen.

Tallinna ja Helsinki muodostavat käytännössä yhteisen talousalueen. Uudellamaalla ollaan riippuvaisia virolaisesta työvoimasta joillakin aloilla, kuten rakennus- ja sosiaali- ja terveysaloilla. Suunnitteilla oleva Rail Baltica ja Via Baltica parantavat merkittävästi yhteyksiä Keski-Eurooppaan.

Tavoite

Uudenmaan logistista asemaa sekä liiketoimintamahdollisuuksia Venäjällä ja Aasiassa on hyödynnetty.

Toimenpiteet

1. Uusmaalaisten pk-yritysten pääsyä Venäjän markkinoille edistetään luomalla kohdennettu yrityspalvelu.
2. Hyödynnetään Venäjältä tulevan matkailun huippusesonkeja, haetaan uusia vetovoimaisia tapahtumia ja parannetaan palvelutasoa.
3. Lisätään suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden kiinnostusta Venäjää kohtaan luomalla uusia Venäjä-opintokokonaisuuksia ja lisäämällä vaihto-ohjelmia.
4. Tuetaan toimia Pohjoisen kasvukäytävän elinkeinotoiminnan kehittämiseksi ja Venäjälle suuntautuvan liikenteen parantamiseksi (Kehä III, Kehä V).
5. Tuetaan Helsinki–Tallinna yhteyden kehittämistoimia.
6. Muodostetaan yhteinen näkemys logistisista ratkaisuista mm. kaavoitusta varten.
7. Edistetään uusmaalaisten kehitysyhtiöiden Kiina-toimien yhteensovittamista ja työnjakoa.

"UUSIMAA ON
SUOMEN KANSAINVÄLISIN,
MONIKULTTUURISIN JA
VOIMAKKAIMMIN KASVAVA ALUE."

STRATEGINEN VALINTA 2 TOIMIVA ARKI

Toimivan arjen perusedellytykset liittyvät liikkumiseen, asumiseen, elinympäristöön sekä työhön ja toimeentuloon. Yhdyskuntien suunnittelun tärkeimpiä tavoitteita on turvallinen, sujuva, tasa-arvoinen ja kestävä kehityksen mukainen liikkuminen. Viihtyisä, kohtuuhintainen ja elämäntilanteeseen sopiva asunto on tärkeä Uudella maalla jo asuville ja alueelle muuttaville. Toimiva arki koetaan myös työn ja osallisuuden kautta. Arjen toimivuus helpottaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista. Lapsiperheiden arkea voidaan tukea yli kuntarajojen toimivilla palveluilla.

Eheytyvä yhdyskuntarakenne edistää viisasta liikkumista. Arki sujuu, kun turvalliseen liikkumiseen on vaihtoehtoisia tapoja eikä liikkumiseen kulu kohtuuttomasti aikaa. Vähän ympäristöhaittoja aiheuttava ja eri väestöryhmien kannalta tasa-arvoinen liikkuminen on yhdyskuntasuunnittelun tärkeä tavoite. Tiiviissä yhdyskuntarakenteessa tähän on parhaat edellytykset. Se myös mahdollistaa

yksityisten lähipalveluiden syntyminen, julkisten palvelujen kustannustehokkaan järjestämisen ja parantaa mahdollisuuksia tehdä matkoja kävellen ja pyöräillen. Maaseutualueilla kyläasutuksen vahvistuminen tukee lakisääteisten kuljetusten järjestämistä ja lähipalveluiden säilyttämistä.

Liikennejärjestelmän tehokas käyttö edellyttää myös liikkumistapoihin vaikuttamista, kestävien kulkutapojen vaativien palveluiden kehittämistä ja niiden markkinointia. Viisaan liikkumisen keskeiset elementit ovat liikennejärjestelmäsuunnittelmi- en synergia ja tarvittava kehittäminen sekä toimiva joukkoliikenne. Kestävää liikkumista painotetaan korostamalla pyöräilyn ja kävelyn merkitystä arkiliikunnassa.

Liikenteen, asumisen ja maankäytön kysymyksiä varten on Helsingin seudulla laadittu kuntien ja valtion välinen maankäytön, aluerakentamisen ja liikenteen MAL-aiesopimus vuosille 2012–2015. Sopimuksessa on määritelty asuntotuotannon

tavoitteet, kuntien kaavoituksen periaatteet ja liikennejärjestelmän kehittämiseen liittyvät toimenpiteet. Niiden toteuttamisella voidaan merkittävästi parantaa uusmaalaisten arjen toimivuutta.

Uusimaa on Suomen kansainvälisin, monikulttuurisin ja voimakkaimmin kasvava alue. Sen väestönkasvu on suurelta osin maahanmuuton ansiota. Kasvu ja kulttuurinen monipuolistuminen tuovat monia uusia haasteita. Uudenmaan kasvun ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta on tärkeää, että kaikki väestöryhmät ovat mukana yhteiskunnan toiminnassa.

Osallisuus on nostettu Uusimaa-ohjelmaan mukaan maakunnan sosiaalisen eheyden lisäämiseksi. Tärkeimmät mahdollisuudet osallisuuden lisäämiseksi liittyvät nuorten osallistumismahdollisuuksien lisäämiseen, maahanmuuttajien kotoutumiseen sekä paikallisen toiminnan aktivoimiseen. Suurin merkitys syrjäytymiskehityksen ehkäisemisessä on työelämän uudistamisella.

2.1. Viisas ja sujuva liikkuminen

Toimivan joukkoliikennejärjestelmän kehittämiseen ja käyttöönottoon liittyy monia käynnissä olevia valtakunnallisia hankkeita, joissa kunnat ja valtio toimivat yhteistyössä resursseja optimoiden. Olennaista on eri järjestelmien yhteensopivuus ja asiakasnäkökulma. Näitä ovat joukkoliikenteen informaatiojärjestelmät, yhtenäiset maksu- ja lippujärjestelmät sekä matkaketjuajattelun lisääminen suunnittelussa esim. liityntäpysäköinnin ja vaihtoyhteyksien edistäminen. Rahoituskysymykset ja pitkäjänteiset sopimukset ovat keskeisessä asemassa, jotta voidaan vastata joukkoliikenteen tuleviin haasteisiin.

Aluerakenteen kehittämisen painopisteinä ovat ne taajamat, jotka ovat helposti joukkoliikenteellä saavutettavissa. Näihin liittyviä tärkeitä ja kiireellisiä kehittämiskohteita ovat mm. Pasila–Riihimäki–rataosuuden välityskyvyn nostaminen, kaupunkiradan rakentaminen Leppävaarasta eteenpäin ja Pisara–radan toteuttaminen. Pääkaupunkiseudun poikittaisessa joukkoliikenteessä kiireellisiä hankkeita ovat Raidejokerin toteuttaminen ja Jokeri 2 linjan järjestelyt. Joukkoliikenneverkoston toimivuuteen liittyy monia muitakin kehittämistarpeita, kuten kattavat informaatiojärjestelmät, yhtenäinen lippujärjestelmä liityntäpy-

säköinti ja toimivien vaihtopaikkojen rakentaminen sekä metroverkon laajentaminen.

Uudenmaan väestö- ja työpaikkamäärien kasvu tuo tarpeita myös tiestön kehittämiseksi ja ylläpidolle turvallisen ja sujuvan liikenteen turvaamiseksi. Linja-autoliikenteen sujuvuuteen on kiinnitettävä huomiota erityisesti niillä suunnilla, joilla ei ole raideliikennettä. Liikenneväylien kunnossapito ja korjaaminen, kuten vilkasliikenteisten teiden päällysteet ja siltojen peruskorjaukset, vievät suuren osan perusväylänpidon rahoituksesta, mutta ovat välttämättömiä turvallisen ja sujuvan liikenteen varmistamiseksi. Perusväylänpidon rahoitus ei kuitenkaan nykyisellään riitä turvaamaan alemman tason tieverkon ylläpitoa. Kasvavassa maakunnassa tarvitaan myös investointeja tie- ja rataverkkoon, kuten Hanko–Hyvinkää–radan sähköistys.

Pyöräilyn sujuvuuden ja turvallisuuden parantamiseksi pyörätieverkostoa tulee parantaa etenkin keskustoissa. Pyörien pysäköintiä pitää kehittää keskustojen lisäksi joukkoliikennepysäkeillä ja -asemilla.

Tavoitteet

Kestävien liikennemuotojen osuutta on kasvatettu sekä liikennejärjestelmän sujuvuutta ja turvallisuutta parannettu.

Toimenpiteet

1. Toteutetaan liikenneverkon pieniä ja kustannustehokkaita kehittämistoimia Helsingin seudulla (HLJ KUHA 2013–2016).
2. Tuetaan kiireellisimpien ratahankkeiden toteutumista Uudellamaalla.
3. Edistetään muiden liikennehankkeiden toteuttamista (MAL, liikennejärjestelmäsuunnitelmat ja liikennepoliittinen selonteko) Uudellamaalla.
4. Vahvistetaan kuntien ja valtion yhteistyötä joukkoliikenteen kehittämishankkeissa mm. matkalippujärjestelmän jalkauttamisessa.
5. Parannetaan pyöräily- ja kävelyreitistöä ja pyörien pysäköintiä keskusta-alueilla sekä joukkoliikenneasemilla ja -pysäkeillä.

2.2. Viihtyisä asuminen ja elinympäristö

Uudenmaan väestönkasvu jatkuu. Kasvu ylläpitää tarvetta asuntojen rakentamiseen erityisesti pääkaupunkiseudulla ja kehyskunnissa. Kuntien rooli asuntopolitiikan toimijoina on kuitenkin erilainen. Muuttoliike kehyskuntiin on valikoivaa. Niihin muuttaa paljon työllisiä, suhteellisen hyvin koulutettuja, pääosin keskituloisia asukkaita. Lapsiperheet suosivat kehyskuntia, siirtolaisuus on toistaiseksi vähäistä ja yksinasuvien määrä on kasvussa. Kehyskunnat ovat valmiita työperäisen sekä oman kunnan sisältä syntyvän vuokra-asuntotarpeen hoitamiseen, mutta eivät pysty hoitamaan pääkaupunkiseudun vuokra-asuntopulaa. Uudenmaan liitto pyrkii seudun maankäyttöpolitiikan kehittämiseen niin, että maakunnan edellytykset vastata tontti- ja asuntokysymyksiin paranevat.

Uudellamaalla tarvitaan lisää erilaisiin elämäntilanteisiin sopivia, viihtyisiä, kohtuuhintaisia ja sijainniltaan hyviä asuntoja. Ikääntyvä väestö tarvitsee mahdollisuuden asua kotona toimintakyvyn heikentyessäkin, lapsiperheet toivovat tilaa ja turvallista ympäristöä. Yhden hengen taloudet tarvitsevat tilanteeseensa sopivia asuntoja. Samanaikaisesti Uudellamaalla on tarvetta ehkäistä asuinalueiden segregatiokehitystä. Tulevaisuuden saaristolaisuus voi olla luonnonläheinen ja ekologinen elämäntapa, jossa yhdistetään asuminen ja työ hyödyntämällä uusinta viestintä- ja ympäristöteknologiaa.

Asuntotuotannon edellytysten lisäksi on huolehdittava asuinympäristön laadusta ja luonnon monimuotoisuuden säilymisestä. Luonnon monimuotoisuus luo perustan ekosysteemin tarjoamille palveluille. Ekosysteemipalveluilla tuodaan esiin viheralueiden hyötyjä kokonaisvaltaisesti. Niiden turvaaminen on tärkeää asukkaiden hyvinvoinnille. tietopohjaa näistä aiheista tulee täydentää Uudellamaalla hyödynnettäväksi muun muassa maakunnalliset tavoitteet kokoavan viherstrategian laadinnassa ja kaavoituksessa. Esimerkiksi kansallispuistot ja maakunnan viherkehät ovat tärkeitä luonnon monimuotoisuuden ja asukkaiden virkistämisen kannalta.

Lähiympäristön laatu ja virkistysalueet vaikuttavat merkittävästi siihen, miten houkuttelevaa on lähialueella on elää ja liikkua. ympäristön laatu-tekijöistä erityisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt ovat uusmaalaisille tärkeitä identiteettitekijöitä ja vahvistavat asukkaiden suhdetta elinympäristöönsä.

Tavoite

Korkeatasoisella asumisella ja viihtyisällä elinympäristöllä on parannettu terveen elämän edellytyksiä.

Toimenpiteet

1. Toteutetaan MAL-aiesopimuksen mukaiset toimenpiteet.
2. Torjutaan asuinalueiden segregatiota.
3. Lisätään eri toimin kohtuuhintaista asuntotuotantoa maakunnassa.
4. Laaditaan maakunnallinen viherstrategia, joka sisältää mm. luonnon, virkistys- ja kulttuuriympäristöjen näkökulmat.
5. Lisätään liikunta- ja virkistyspaikkojen kuntarajat ylittävää käyttöä.

2.3. Hyvää työtä!

Työikäisen väestön määrä vähenee Suomessa suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle. Uudellamaalla kehitys poikkeaa tästä trendistä, erityisesti maahanmuuton ansiosta. Huoltosuhde muuttuu kuitenkin täälläkin epäedullisemmaksi. Ikääntyvä väestö yhdistettynä väestön kasvuun tarkoittavat lisääntyvää palveluiden kysyntää. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kysyntä kasvaa entisestään. Toisaalta lisääntyvä kysyntä parantaa työllisyysnäkyviä. Pelkkä työvoiman tarve ei kuitenkaan takaa positiivista kehitystä, samaan aikaan tulisi kiinnittää huomiota työelämän laatuun. Tärkeää olisi opiskelun sekä työ- ja vapaa-ajan yhteensovittaminen aiempaa joustavammin.

Työllisyys luo hyvinvointia ihmisille ja alueelle. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen, siten että ihmisillä on työelämän tarpeita vastaavaa osaamista, on keskeistä työllisyysasteen nostamiseksi. Vaikka yksilön kouluttautuminen jatkuu läpi työuran, tulisi kohtaantoa optimoida jo nuorisoasteen koulutuksessa, joka tulisi suunnata työllistävälle alueille.

ICT-klusterin rakennemuutos on voimakas myös Uudellamaalla. Muutos on myös mahdollisuus, sillä alueella on paljon kansainvälisen tason osaajia. Osaamisen säilyminen alueella on

yhtäältä uusien yritysten syntymisen edellytysten parantamista, toisaalta aktiivista suuntaamista uusiin kasvualoihin esim. tietoturva- ja pelialaan. Uudellamaalla täytyy pitää kiinni osaavasta työvoimasta, luoda työllistymismahdollisuuksia ja tukea teollisuuden uudistumista. Palvelualoilla työpaikkojen määrän kasvun lisäksi tulee kiinnittää huomiota työelämän laatuksymyksiin (esim. palkka, työsuhdetyypit ja koulutusmahdollisuudet) ja estää työmarkkinoiden polarisoitumista.

Tavoite

Työllisyysastetta on nostettu ja työelämän laatua parannettu.

Toimenpiteet

1. Hyödynnetään tehokkaasti työvoimareservit; kehitetään avoimille työmarkkinoille suunnattuja palveluja rakennemuutoksen takia työttömäksi joutuneille, kansainvälisille osaajille ja edistetään osatyökykyisten työllistymistä.
2. Ennakoidaan osaamistarpeiden muutoksia ja ylläpidetään työvoiman osaamista työmarkkinoiden muutostilanteissa.
3. Edistetään työelämän laatua pantavia toimintatapoja, jotka perustuvat henkilöstön tasarvoiseen ja laajaan osallistumiseen.
4. Parannetaan kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutustarjontaa ja laatua.

2.4. Maahanmuutto ja kotoutuminen

Maahanmuutto nähdään hyödyllisenä sekä tulijalle että suomalaiselle yhteiskunnalle. Uusimaa on valmis ottamaan vastaan osaavaa työvoimaa ja yrittäjiksi aikovia maahanmuuttajia sekä kantaa vastuunsa myös Suomeen tulevista pakolaisista. Kunnat ja ELY-keskus toimivat edelläkävijöinä ja tiennäyttäjinä maahanmuuttajien rekrytoimisessa. Tärkeää on koulutettujen maahanmuuttajien neuvonta ja koulutus sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan parempi kohtaaminen. Kunnat solmivat vastaanottosopimukset ELY-keskuksen kanssa kuntapaikkojen järjestämiseksi oleskeluluvan

saaneille maahanmuuttajille.

Maahanmuuttajille halutaan tarjota kieli- ja muuta kotoutumiskoulutusta heti kun tulija on saapunut maahan. Kunkin tulijan tilanne huomioidaan tarjoamalla oikea-aikaisesti ja oikean tasoista hänen tarpeitaan ja osaamistaan vastaavaa kielenopetusta ja täydennyskoulutusta.

Onnistunut kotoutuminen on kaksisuuntaista. Maahanmuuttajia integroidaan osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja yhteiskunta muuttuu monikulttuurisemmaksi. Kotoutumiseen osallistuvat maahanmuuttajat, kantaväestö, viranomaiset, oppilaitokset ja yritykset. Kuntien ja ELY-keskuksen maahanmuuton asiantuntijat tarjoavat osaamista alueen yrityksille, jotta ne voivat paremmin rekrytoida maassa jo asuvia maahanmuuttajia ja toteuttaa etnistä monimuotoisuutta työelämässä. Työntekijöiden ja yrittäjien valmentaminen on tärkeää muutoksen onnistumisen kannalta.

Tavoite

Uusimaa on sosiaalisesti eheä ja monikulttuurinen.

Toimenpiteet

1. Parannetaan edellytyksiä kansainvälisten osaajien rekrytointiin ja integroitiin yhteiskuntaan.
2. Kehitetään metropolialueen houkuttelevuutta ja kilpailukykyä lisäävä seudullisen työperäisen maahanmuuton neuvonta- ja ohjausverkosto.
3. Vahvistetaan maassa jo opiskelevien ja asuvien maahanmuuttajien yhteyksiä työelämään.
4. Lisätään ammateissa tarvittavan kielikoulutuksen tarjontaa alakohtaisesti kohdennettuna.
5. Laaditaan ”Kaksisuuntainen kotoutuminen”-tavoiteohjelma.

2.5. Paikallisuus, lähidemokratia ja nuorten osallistuminen

Paikallisuus ja lähidemokratia ovat tärkeitä tekijöitä kun osallisuutta kehitetään alueen ja yhteisön voimavaraksi. Lähiympäristössä, asuinyhteisössä, suvun ja perheen piirissä tai harrastusten parissa

tapahtuva toiminta vahvistaa siteitä asuin- ja elinympäristöön ja tuo asukkaille erilaisia rooleja ja tehtäviä paikallisessa toiminnassa ja kehittämisessä.

Lähiympäristön laatua voidaan kohentaa yhteisöllisesti. Asukkaat voivat parantaa lähiympäristönsä viihtyisyyttä, turvallisuutta ja palveluja omaehtoisilla hankkeilla ja hyödyntämällä tarjolla olevaa tukea. Asukaslähtöinen toiminta tiivistää yhteistyötä ja lisää asuinalueiden houkuttelevuutta pysyvämmiin kuin kertaluontoiset investoinnit.

Käynnissä oleva kunta- ja palvelurakenneuudistus asettaa haasteita lähidemokratian järjestämiselle. Toimiva lähidemokratia tarjoaa mahdollisuuden paikalliseen toimintaan ja oman alueen kehittämiseen niin kaupungeissakin kuin maaseudulla.

Nuorten työllistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy ovat hallituksen käynnistämän nuorten yhteiskuntatakuun päämäärät. Sen toimenpiteet toteutetaan Uudellamaalla siten, että nuoria kuullaan, he voivat vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja heille järjestään mahdollisuus päästä koulutukseen ja työmarkkinoille. Uudellamaalla tehdään mm. laajoja infra-investointeja, joiden suunnittelussa ja toteutuksessa nuorten työllistäminen pitäisi nostaa tärkeään asemaan.

Nuorille vertaisryhmien maailma on keskeinen aktiivisen toiminnan ympäristö ja tapa integroitua yhteisöön. Nuorten integroitumista ja osallistumista edistetään parantamalla heidän mahdollisuuksiaan oman elinympäristönsä kehittämiseen

ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Koulutusalojen toimijoiden kanssa tehtävä työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointi vahvistaa koulutuksen järjestäjien sitoutumista ennakointituloksiin. Tämä vahvistaisi valtakunnallista ja alueellista ennakkoinnin yhteistyötä.

Tavoite

Asuinalueiden yhteisöllisyyttä on lisätty ja nuorten työllistymistä sekä osallisuutta on parannettu.

Toimenpiteet

1. Turvataan toisen asteen koulutus kaikille uusmaalaisille nuorille.
2. Edistetään nuorten pääsemistä koulutukseen ja sijoittumista työelämään tukemalla etsivää nuorisotyötä ja nuorten työpajatoimintaa sekä edistämällä kesätyöhön pääsyä.
3. Kehitetään ja toteutetaan yhdessä maakunnan toimijoiden kanssa koulutustarpeen ennakointia.
4. Tuetaan kuntien lähidemokratian pilotointihankkeita.
5. Edistetään kaupunginosayhdistysten, toimintaryhmien ja vertaisryhmien paikallisia kehittämishankkeita.

"IHMISTOIMINNAN AIHEUTTAMA
YMPÄRISTÖN KUORMITUS ON
UUDELLAMAALLA VOIMAKASTA JA
MAANKÄYTÖN MUUTOKSET NOPEITA."

STRATEGINEN VALINTA 3 KESTÄVÄ LUONNONTALOUS

Ilmastonmuutos on vakava uhka. Jos maapallon lämpötila nousee yli kaksi celsiusastetta esiteollisen ajan tasosta, ilmaston vaarallista lämpenemistä ei voida kenties enää pysäyttää. Nykyisen kaltaiselle elämälle vaarallisen lämpenemisen pysäyttämiseksi globaalit päästöt tulee saada vakiintumaan viimeistään vuoden 2020 tienoilla.

Maapallon keskilämpötilan lisäksi myös meriveden lämpötila on noussut, jää- ja lumipeite on sulanut laajoilla alueilla ja valtamerien pinta on kohonnut. Myös Suomessa ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat jo nähtävissä, mm. lämpötiloissa ja sään ääri-ilmiöiden voimistumisessa. Välillisiä vaikutuksia voivat tulevina vuosina olla Suomessa mm. tuontipolttoaineiden hinnanvaihtelut, talouden epävakaus ja ympäristöpakolaisten suuri määrä.

Ihmistoiminnan aiheuttama ympäristön kuormitus on Uudellamaalla voimakasta ja maankäytön muutokset nopeita. Liikenneväylät

ja hajautuva yhdyskuntarakenne ovat kaventaneet viher yhteyksiä. Laajenevien haja-asutusalueiden usein puutteelliset jätevesien käsittelyratkaisut kasvattavat lisäksi vesistöjen ja pohjaveden kuormitusta. Maatalouden vesistökuormitus on suurta johtuen laajoista peltoalueista ja eroosioherkästä maaperästä. Uudenmaan alueen luonto on erittäin monimuotoista ja rakennettuun ympäristöön liittyvät kulttuuriarvot ovat suuria. Uudenmaan rannikko, merialue ja vesistöt muodostavat, myös matkailun näkökulmasta, arvokkaan osan luontoa.

Muutoskestävyyttä (resilienssiä) tulee vahvistaa mm. väestönkasvun ja ilmastonmuutoksen vuoksi. Uudellemaalle tarvitaan kykyä säilyttää ja uudistaa niitä toimintoja, jotka edesauttavat yhteiskunnan palautumista odottamattomien luonnonilmiöiden aiheuttamista häiriöistä. Eheä ja tiivis yhdyskuntarakenne mahdollistaa arjen toimivuuden pienellä energian ja muun infrastruktuurin tarpeella sekä säilyttää metsät ja pellot perustuotannon käytössä.

Tämä mahdollistaa lähiruoan tuotannon, muun luonnonvaratalouden kehittymisen sekä ylläpitää luonnon monimuotoisuutta. Oikein suunnattuna täydennysrakentaminen ei myöskään uhkaa pohjavesivarjoja eikä pintavesiä.

3.1. Monimuotoinen luonto ja luonnonvarat

Maankäytön suunnitteluun kohdistuu koko Uudenmaan alueella poikkeuksellisen kovia ja osin ristiriitaisiakin vaatimuksia johtuen metropolialueen voimakkaasta rakentamistarpeesta väestön ja yritystoiminnan kasvaessa. Maa-alasta kilpailevat sekä rakentaminen, liikenneverkko, virkistyskäyttö että maa- ja metsätalous. Uudellamaalla on myös paljon monille lajeille ainutlaatuisia elinympäristöjä johtuen eteläisestä sijainnista, vaihtelevasta maaperästä sekä laajasta, pienipiirteisestä saaristosta.

Maatalousmaan pinta-ala on pienentynyt; peltoalueita siirtyy erityisesti asunto- ja työpaikkarakentamiseen ja tialueiksi sekä loma-asutukseen. Metsätaloudella on myös Uudellamaalla merkitystä. Toisaalta metsänomistajien kiinnostus sekä metsätalouden ympäristötukiin että vapaaehtoiisiin suojelusopimuksiin on alueella suuri. Virkistyskäyttöön alueen metsät ja vesistöt tarjoavat erinomaiset puitteet.

Kiviaineksia tarvitaan Uudellamaalla runsaasti, sillä pääkaupunkiseudulla helposti rakennettavat alueet on jo rakennettu. Pääkaupunkiseudulla yli puolet käytetystä kiviaineksesta on nykyisin tehty kalliosta. Kallionlouhinnasta ja jalostamisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset koetaan huomattavasti haitallisemmiksi kuin soranoton vaikutukset. Jotta välttyttäisiin tarpeettomilta kiviaineskuljetuksilta ja ylijäämään loppusijoitusongelmilta, tulisi kehittää maanrakennusmenetelmiä, joissa hyödynnetään muun muassa maa-ainesten stabilointia.

Ekosysteemipalvelut ovat luonnon tarjoamia, ihmiselle välttämättömiä aineellisia ja aineettomia palveluja. Ekosysteemipalvelujen turvaaminen on tärkeää ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Luonnon monimuotoisuus on suurelta osin perustana ihmisen ekosysteemeistä saamille hyödyille.

Tavoite

Maaseudun elinkeinotoiminnan edellytyksiä on parannettu ja metsien moninaiskäyttöön, luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden ylläpitämiseen on panostettu.

Toimenpiteet

1. Vähennetään maatalouden kuormitusta maaperään, pinta- ja pohjavesiin sekä ilmaan ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien käyttöä edistämällä.
2. Lisätään metsien monikäyttöä tukemalla neuvontaohjelmilla eri metsänkäyttömuotojen (kuten puuntuotanto, virkistyskäyttö ja metsästys) rinnakkaiseloa.
3. Edistetään kestävä kiviaineshuoltoa ja materiaali-kierrätystä.
4. Hillitään vieraslajien leviämistä Uudellamaalla.
5. Vahvistetaan ympäristöhyötyjä huolehtimalla luonnon monimuotoisuudesta ja ekosysteemipalvelujen tarjonnasta.
6. Toteutetaan valtioneuvoston hyväksymän kalatiestrategian toimenpiteet Uudellamaalla.

3.2. Vesien ja Itämeren tila paremmaksi

Uudenmaan vesien tila on selvästi muuta maata huonompi. Ekologiselta tilaltaan erityisesti joet ja Suomenlahden rannikkovedet ovat heikossa tilassa. Huonossa tilassa olevia pohjavesialueita on Uudellamaalla myös enemmän kuin muualla Suomessa.

Pääasiallisena syynä Uudenmaan pintavesien heikentyneeseen tilaan on alueen suuri ravinnekuormitus, josta valtaosa on pelloilta tulevaa maatalouden kuormitusta. On selvitettävä myös viherrakentamisessa käytetyn jäteliikkeen vaikutus vesistöjen kuormittajana. Ravinnekuormitus aiheuttaa vesien yleistä rehevöitymistä ja kiihdyttää levien kasvua, joka taas aiheuttaa järvissä ja rannikkovesissä hapettomuutta ja sisäistä kuormitusta. Uudenmaan alueen kuormituksen vähentämistoimenpiteet ovat tärkeitä koko Suomenlah-

den, mutta erityisesti omien rannikkovesiemme tilan parantamiseksi.

Uudenmaan pintavesien ekologista tilaa heikentää myös alueella vuosikymmeniä jatkunut voimakas vesistörakentaminen. Luonnontilaisia joki- tai puro uomia on jäljellä Uudellamaalla erittäin vähän ja useimmat Suomenlahteen laskevista jokivesistöistä on padottu. Padot, perkaukset, ruoppaukset ja muu rakentaminen uhkaavat jäljellä olevia alueen uhanalaisia kalakantoja ja muita lajeja.

Uudenmaan pohjavesialueet ovat erittäin haavoittuvia, sillä suuri osa pääkaupunkiseudun ulkopuolisista kaupunkikeskuksista ja taajamista sijaitsee pohjavesialueella. Pohjavesialueille sijoittuu merkittäviä teollisuus- ja työpaikka-keskittymiä, kasvavia taajamia ja liikenneväyliä. Pohjavesiesiintymiä ei saa päästää niin huonoon tilaan, etteivät ne enää sovellu vedenhankintaan. Täydennysrakentaminen ja uusien toimintojen sijoittaminen pohjavesialueille on tehtävä harkiten ja maapinta-alaa säästäen. Maankäyttöratkaisujen on perustuttava riittävän yksityiskohtaisiin tietoihin pohjavesialueen rakenteesta ja ominaisuuksista, jotta puhtaan veden saanti voidaan turvata myös jatkossa.

Ilmastonmuutoksen seurauksena tulvatilanne tulee muuttumaan. Nykyisen, pääasiassa keväisin tapahtuvan tulvimisen lisäksi voimakkaista sateista aiheutuvat kesätulvat ja nopeista lumipeitteen sulamisista aiheutuvat talvitulvat yleistyvät. Tämä lisää entisestään pelloilta huuhtoutuvien ravinteiden ja kiintoaineksen määrää. Tiiviisti rakennetuilla alueilla nämä sääilmiöt voivat aiheuttaa myös hulevesitulvia ja esimerkiksi haitallisia vaikutuksia pohjavesialueiden vedenlaatuun, ellei hulevesien käsittelyä ja johtamista toteuteta huolellisesti.

Tavoite

Vesien tila on hyvä.

Toimenpiteet

1. Toteutetaan Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelmassa ja merenhoitosuunnitelmassa esitettyjä toimenpiteitä.

2. Hankitaan yksityiskohtaisempaa tietoa pohjavesien tilasta ja rakenteesta.
3. Tuetaan HELCOM:n toimintaohjelman mukaisia hankkeita Itämeren tilan parantamiseksi.
4. Varaudutaan tulviin maankäytön suunnittelussa, rakentamisessa sekä maa- ja metsätaloudessa.

3.3. Ympäristöviisaat elintavat

Vaikeat ympäristöhaasteet odottavat ratkaisuja. Hyvinvointia uhkaavien ympäristöriskien toteutumista torjutaan mm. sääöksillä, verotuksella ja sopimuksilla. Kaikkein vaikuttavammiksi keinoksi on kuitenkin todettu kansalaisten, toimijoiden ja kysynnän voima. Se ohjaa myös päättäjiä, yrittäjiä, viranomaisia ja kaikkea toimintaa ympäristövastuullisempaan suuntaan. Lähtökohtana on ympäristötietoisuus, joka herättää ympäristövastuullisiin elintapoihin ja valintoihin.

Ympäristötietoisuuden edistäminen on toimintaa, jolla pyritään saamaan aikaan kestävä kehityksen mukaista, ympäristövastuullista toimintaa. Se koskee kaikkia ikäryhmiä. Asennemuutokset ovat avainasemassa, sillä edistyskellinenkään maankäytön ja liikkumisen suunnittelu ei tuota toivottavia tuloksia, jos asukkaat eivät tartu ympäristöviisaisiin mahdollisuuksiin. Tarve resurssi- ja energiatehokkaisiin ratkaisuihin koskee myös loma-asumista. Ponnistelut uusiutuvien energialähteiden ja uudenlaisten energijärjestelmien eteen ovat turhia, jos asukkaat eivät tiedosta niiden hyötyjä ja hyväksy niitä. Suomen voimassa olevaan hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite tehdä suomalaisista maailman ympäristötietoisin kansa.

Tavoite

Uusmaalaiset ovat ympäristötietoisia, viisaita toimijoita ja kuluttajia.

Toimenpiteet

1. Tuetaan Uudenmaan ympäristökasvattajien toimintaa, yhteistyötä ja näkyvyyttä.

2. Edistetään energia- ja ympäristöasioihin sekä haja- ja jätevesiin liittyvää neuvontaa ja ohjausta.
3. Edistetään kestävä elämäntapaa Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen eri aluevyöhykkeillä.
4. Kehitetään vapaa-ajan ja kakkosasumista kestävämpään suuntaan.

3.4. Hiilineutraali Uusimaa

EU:n tavoite on vähentää ilmaston lämpenemiseen vaikuttavia kasvihuonekaasupäästöjä 80–95 % vuoteen 2050 mennessä vuoden 1990 tasosta. Suomi on sitoutunut EU:n tavoitteisiin hallitusohjelmassa ja kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa tavoitteena on hiilineutraali yhteiskunta vuonna 2050. Toimenpiteet on aloitettava heti ja samalla tukien paikallisia toimenpiteitä.

Suomelle hiilineutraalius on myös mahdollisuus, koska kaikki fossiiliset polttoaineet ovat tuontitavaraa. Samat mahdollisuudet pätevät myös Uudellemaalle. Fossiilisista polttoaineista irtautumiseksi tarvitaan pitkäjänteistä energiajärjestelmän muutosta sekä ajoneuvokannan ja palveluinfran muuntamista tukemaan hiilineutraalitavoitetta. Uudellamaalla on edellytyksiä mm. lisätä aurinkoenergian käyttöä ja tuottaa sekä aurinkosähköä että -lämpöä. Myös tuulivoiman ja bioenergian tuotannolle on Uudellamaalla hyvät edellytykset. Nämä toimet täydentävät ja osin korvaavat nykyistä energiajärjestelmää.

Rakennetun ympäristön kehittämisellä on olennainen merkitys hiilineutraalin, kilpailukykyisen ja kestävä yhteiskunnan luomisessa, sillä Suomessa käytetystä energiasta valtaosa kuluu rakennetussa ympäristössä. Rakennetun ympäristön kehittäminen pitää sisällään yhdyskuntara-

kenteen, uusien ja vanhojen rakennusten, liikennejärjestelmän, infrastruktuurin ja energiaratkaisujen kehittämisen. Korjausrakentamisella on merkittävä rooli hiilineutraalin yhteiskunnan saavuttamisessa.

Uudellamaalla kaavoituksen tulee perustua yhdyskuntien eheytymistä vahvistaviin periaatteisiin. Maankäytön suunnittelussa hiilineutraaluden näkökulmasta keskeistä on energiatehokkuus ja päästövähennykset. Maankäyttö, liikenne ja palvelut tulee sovittaa entistä paremmin yhteen.

Tavoite

Uusimaa on hiilineutraali vuonna 2050.

Toimenpiteet

1. Laaditaan suunnitelma, jonka pohjalta toteutetaan hiilineutraali Uusimaa vuoteen 2050 mennessä.
2. Tehdään lähenergia ja uusiutuvat energiamuodot uusmaalaisille houkuttelevaksi ja helpoksi.
3. Selvitetään uusiutuvan energian tuotannon tekniset, taloudelliset ja ympäristölliset edellytykset Uudellamaalla.
4. Kehitetään yhdyskuntarakennetta sijoittamalla asumista, palveluita ja työpaikkoja limittäin. Maankäytön suunnittelussa otetaan hiilinielut huomioon ja hyödynnetään päästölaskelmia ja kokonaisenergiatarkastelua.
5. Kehitetään ympäristöriskien arviointimenetelmiä, ennaltaehkäisyä ja onnettomuustilanteiden hallintaa.

RAHOITUSLÄHTEIDEN HYÖDYNTÄMINEN TOIMEENPANOSSA

Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman ja eri Interreg –ohjelmien sekä ENI-ohjelman ohella kehittämistoimenpiteiden ja –hankkeiden rahoittamisessa tullaan hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan EU:n erillisohjelmia, kuten Horizon 2020, COSME ja Life +. Maaseutu- sekä Meri- ja kalatalousrahastosta rahoitettavia

toimia on sisällytetty ohjelmaan. Kansallisia varoja, kuten kuntien, Tekesin ja Uudenmaan ELY-keskuksen kautta suunnattavaa kehittämisrahoitusta hyödynnetään toimeenpanossa. Myös Uudenmaan liiton myöntämää maakunnan kehittämisrahoitusta kohdennetaan uudella tavalla kehittämishankkeisiin.

Kuva 3. Indikatiivinen eri rahoitusvälineiden käyttö Uusimaa-ohjelman toteutuksessa.

		Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelma	CB Interreg V A	Itämeri-ohjelma	Interreg V C	ENI	Maaseuturahasto Leader	Meri- ja kalatalousrahasto	Tekes Fiksu kaupunki Liideri BioIT Fiiliksestä tyrkkää Green Growth Huippuostajat	Kunnat	ELY-keskus	Horizon 2020 Yhteiskunnalliset haasteet	COSME	Life	Luova Eurooppa
KASVUN MAHDOLLISUUDET	Avoimet kehitysympäristöt ja älypalvelut														
	Uusiutuva yritystoiminta														
	Ympäristöliiketoiminta (Cleantech)														
	Urbaani ruokahuolto														
	Kasvua idästä														
TOIMIVA ARKI	Viisas ja sujuva liikkuminen														
	Viihtyisä asuminen ja elinympäristö														
	Hyvää työtä!														
	Maahanmuutto ja kotoutuminen														
	Paikallisuus, lähidemokratia ja nuorten osallistuminen														
KESTÄVÄ LUONNOTALOUS	Luonto ja luonnonvarat														
	Vesien ja Itämeren tila paremmaksi														
	Ympäristöviisaat elintavat														
	Hiilineutraali Uusimaa														

[illegible]

YHTEENVETO YMPÄRISTÖSELOSTUKSESTA

Uusimaa-ohjelman merkittävimmät myönteiset yhteisvaikutukset kohdistuvat talouteen, ihmisiin ja ilmastomuutoksen torjuntaan. Vaikutukset luonnonoloihin ja luonnonvaroihin, aluerakenteeseen ja ympäristöön sekä liikenteeseen ovat myös pääosin positiivisia.

Ohjelman strategisilla valinnoilla vaikutetaan myönteisesti työllisyyteen, terveyteen ja elinoloihin. Ohjelma tukee niin maakunnan kilpailukyvyä, talouskehityksen, vetovoiman, kuin yritystoiminnan kehittymismahdollisuuksia edistäviä toimenpiteitä. Alueelliseen yhdenvertaisuuteen liittyvät ristiriitaiset vaikutukset talouteen syntyvät siitä, että osa ohjelman toimenpiteistä oletetaan kohdistuvan vain osaan maakunnan alueista.

Uudenmaan strategisena tavoitteena on olla vuonna 2050 hiilineutraali maakunta. Strategian toteuttamista ajatellen Uusimaa-ohjelmalla on pääasiassa myönteisiä vaikutuksia. Erityisen myönteisesti vaikuttavat Cleantechin sekä hiilineutraali Uusimaan sisältämät toimenpiteet. Suurimmat sekä kielteiset että myönteiset vaikutukset liittyvät energian käyttöön. Toisaalta edistetään uusiutuvia energioita, mutta toisaalta talouskasvu lisää energian tarvetta. Energian käytön ja uusiutuvien energialähteiden suhteen arvioidaan kui-

tenkin päädyttävän ilmastomuutoksen torjunnan kannalta myönteiseen lopputulokseen.

Ympäristöliiketoiminnan edellytysten parantamistoimet edesauttavat ympäristötavoitteiden saavuttamista myös ohjelma-alueella. Pinta- ja pohjavesien suojelua ja käyttöä koskevat ohjelman strategiset valinnat ovat keskeisiä, kun tavoitellaan vesistöjen, pohjavesien ja Itämeren hyvää vesien tilaa. Luonnon monimuotoisuuteen liittyvät ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet turvaavat elinympäristön laatua, luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksia ja muita ekosysteemipalveluita, varsinaisia luonnonsuojelutoimenpiteitä ei ohjelmaan sisälly.

Hiilineutraali Uusimaa on ohjelman keskeinen tavoite ja siihen suoraan tähtäävien toimien lisäksi ohjelmassa esitetään tavoitetta konkretisoivan toimenpideohjelman, tiekartan, laatimista. Uusimaaohjelma sitoo aiempaa maakuntaohjelmaa kiinteämmin yhteen maakuntasuunnittelun ja -kaavoituksen. Strategiset valinnat ohjaavat yhdyskuntarakenteen ja liikenteen ratkaisuja. Esiin on nostettu mm. maakunnallinen viherstrategia. Ympäristöviisaiden elintapojen kautta on mahdollista vaikuttaa myös ohjelmaan sisältymättömien valtakunnallisten tavoitteiden saavuttamiseen.

LIITE 1. KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

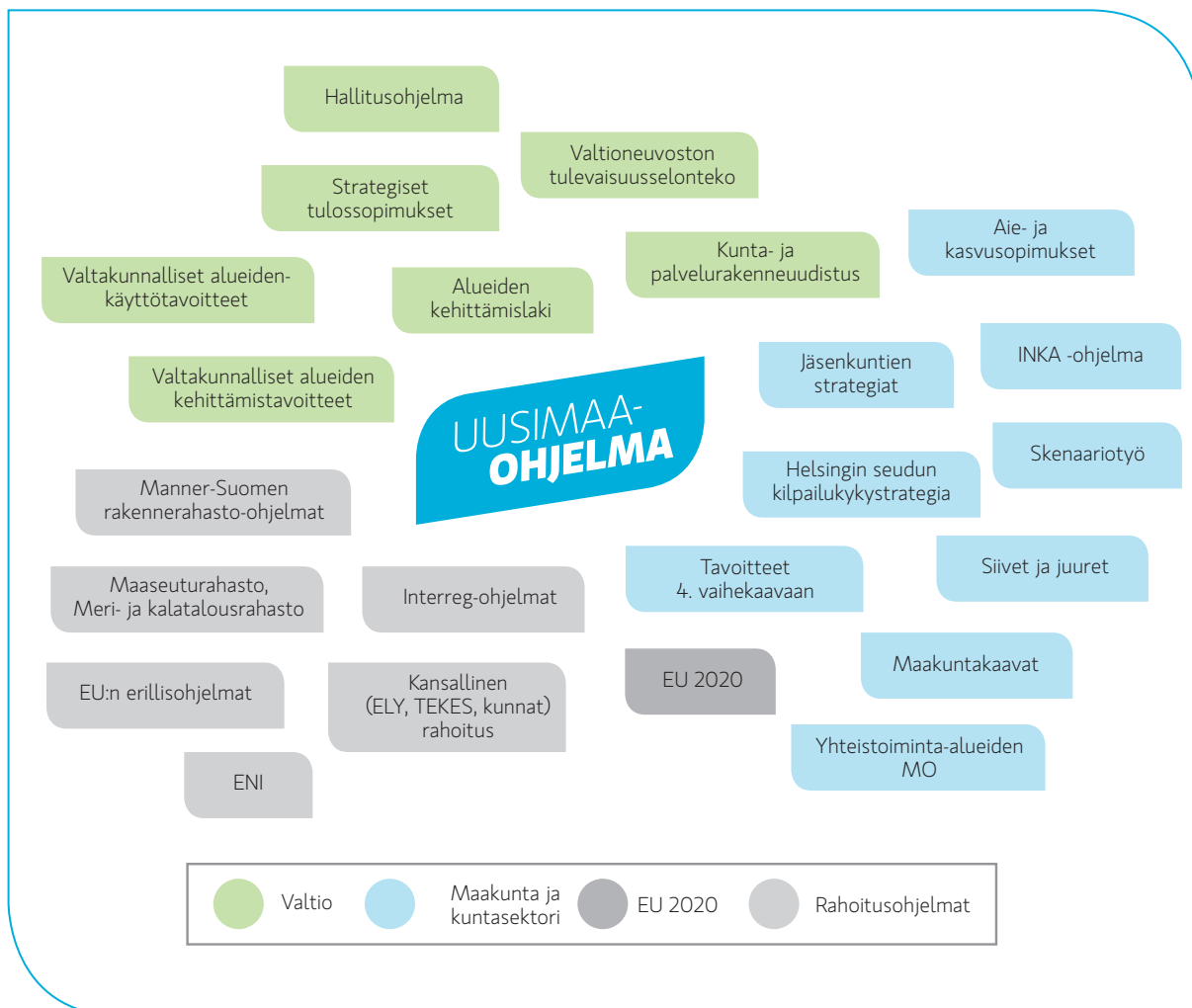
Uusimaa-ohjelman strategisia tavoitteita on lähestytty monen eri näkökulman kautta. Uusimaa-ohjelman tavoitteena on sovittaa yhteen eri toimijoiden strategioita ja suunnitelmia sekä löytää niistä maakunnan kannalta tärkeimmät kehittämisnäkökulmat.

EU 2020 kasvustrategian tavoitteet ovat Uusimaa-ohjelman lähtökohtana. Sen mukaisesti EU tavoittelee aiempaa älykkäämpää kasvua (tehokkaammat investoinnit koulutukseen, tutki-

mukseen ja innovointiin), kestävämpää kasvua (siirtyminen vähähiiliseen talouteen ja teollisuuden kilpailukyvyyn vahvistaminen) ja osallistavampaa kasvua (vahva panostaminen työpaikkojen luomiseen ja köyhyyden vähentämiseen).

Valtion taholta alueellista kehittämistyötä ohjataan erityisesti valtakunnallisten alueiden käyttö- ja kehittämistavoitteiden sekä uudistuvan alueiden kehittämislainsäädännön kautta. Myös valtion aluehallinnolle asetetut kehittämistavoitteet on

Kuva 4. Uudenmaan kehittämisen ohjelma- ja strategiakehys.

otettu Uusimaa-ohjelman laadinnassa huomioon.

Erityistä painoarvoa on annettu maakunta- ja kuntatason strategioille, ohjelmille ja sopimuksille. Jäsenkuntien strategiat sekä metropolialueen kilpailukykystrategia (Elinvoimainen metropoli) samoin kuin valtion ja kuntien väliset kasvusopimukset ovat mukana Uusimaa-ohjelman tematiikassa ja sisällöissä.

EU:n rahoitusohjelmia ja kansallisia rahoitusvälineitä hyödynnetään Uusimaa-ohjelmassa aiempaa tehokkaammin. Niiden käyttöä suunnataan kokonaisvaltaisesti ohjelmien yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Kasvun ja yhteistyön kolmiot

Uudenmaan vahvuus syntyy valinnoista; keskittymisestä olennaiseen. Uusimaa on vahva toimija Suomessa, mutta globaalissa toimintaympäristössä se voi olla vahva vain jos se osaa tehdä oikeita kasvuun ja kehitykseen johtavia strategisia valintoja. Realistinen ymmärrys maakunnan toimintaympäristöstä johtaa parhaaseen tulokseen.

Tulevaisuuskolmion muodostavat Tallinna, Helsinki ja Pietari. Uudenmaan ja koko Suomen kasvua rajoittaa sisäisten markkinoidemme pienuus. Siksi meidän on omilla toimillamme laajennettava kotimarkkinoitamme kattamaan koko Suomenlahden alue. Jo nyt Uusimaa ja Tallinnan seutu toimivat melko yhtenäisenä työ- ja kaupankäyntialueena. Lähimpien vuosien haasteena on laajentaa tämä kaksoiskaupunki kolmoiskaupungiksi niin että Pietari ja Pietarin alue liittyy kiinteämmin tähän kolmioon. Tämä edellyttää sekä toiminnallisen yhteistyön että infrastruktuurin tiivistämistä Pietarin ja Pietarin seudun kanssa. Tulevaisuus kolmion kehittyminen lisää maakuntamme, mutta myös koko Suomen vetovoimaa ja tekee alueestamme globaalistikin vetovoimaisen.

Kärkikolmio muodostuu Uudenmaan kolmen kaupungin, Helsingin, Espoon ja Vantaan, suurista kehityshankkeista. Helsinki rakentaa kehitys- ja innovaatiokeskittymiä Meilahteen, Viikkiin ja Pasilaan. Espoon kunnianhimoisena tavoitteena on tulevien vuosien investoinnit ns. T3 alueelle,

johon syntyy kansainvälisestikin merkittävä teknologiakehityksen ja innovaatiotoiminnan ydinalue. Vantaan tulevaisuuden vahvuus perustuu lentokenttäalueen, Aviapoliksen kehittämiseen logistiikan, työpaikkojen ja asumisen keskuksena. Kärkikolmio toimii veturina muun Uudenmaan ta- loudelliselle ja toiminnalliselle kehitykselle, johon suuntautuvat ylivoimaisesti suurimmat investoinnit. Alueemme kehityksen yksi elinehto on se, että kärkikolmioon suunnattuja suuria ratkaisuja kuten Kehärataa, Pissararataa ja Länsimetroa voidaan hyödyntää täysimääräisesti.

Kasvukolmion muodostavat Uudenmaan itä-, keski- ja länsiosat. Kasvukolmion jokaisella osalla on omat vahvuutensa, joiden kautta ne pystyvät hyödyntämään pääkaupunkiseudun kasvua. Itäisen Uudenmaan vahvuuksia ovat energiasectori, matkailu sekä Venäjän läheisyys. Keskisen Uudenmaan vahvuudet löytyvät miellyttävästä asumisesta, logistiikasta sekä pk-yritystoiminnasta. Läntisen Uudenmaan vahvuutena on tehokkaat tavaraliikenneyhteydet Euroopan maihin sekä luonnonläheinen asuminen ja yrittäjyys. Niiden kehityksen kannalta on tärkeää, että ne toiminnallisesti kytkeytyvät yhteen kärkikolmion toimintojen kanssa. Idän ja lännen yhdistää yhteen toistensa ja kärkikolmion kanssa Pohjoinen kasvukäytävä, joka ulottuu koko maakuntamme läpi kulkien reittiä Pietari, Helsinki, Turku ja lopulta Tukholma. Tämän kasvukäytävän kehittäminen on ehkä pitkän tähtäimen haasteellisin tehtävä maakunnassamme. Keskisen Uudenmaan kehittymistä tukee Helsinki–Hämeenlinna–Tampere-kehityskäytävän kasvu.

Kehityskolmio muodostuu Helsingistä, Hämeenlinnasta sekä Lahdesta. Se kuvaa laajaa metropolimaakuntaa ja koko metropoliajattelun dynamiikkaa. Liikkuminen kolmion kärkien välillä kaikkiin suuntiin tulee helpottumaan. Tarvittaessa naapurimaakunnat voivat ottaa kasvun painetta vastaan oli sitten kyse ihmisistä, työpaikoista tai asumisesta. Tulevaisuuden kannalta Uudellemaalekin on tärkeää, että kehityskolmio on toiminnallisesti yhtenäinen ja että se kykenee myös tarvittaessa yhteiseen päätöksentekoon.

Maakuntakaavat

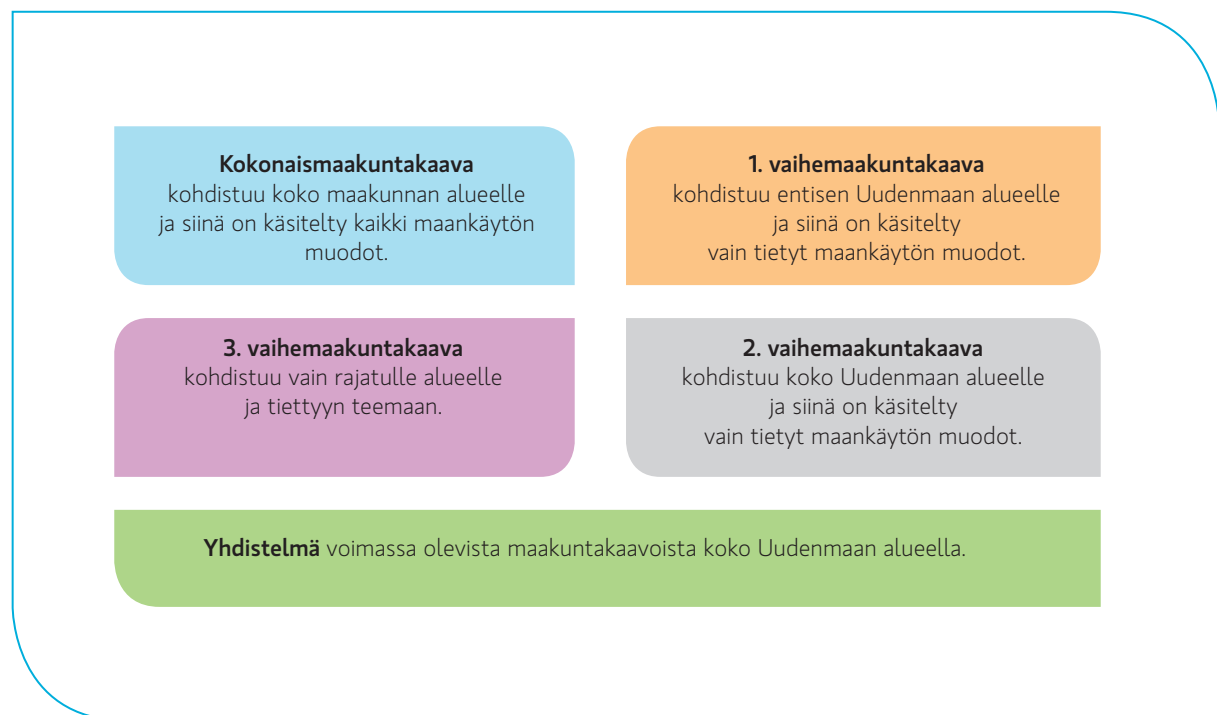
Maakuntakaavalla vaikutetaan yhteiseen ympäristöön

Maakuntakaavoitus tuo maakuntasuunnitelman tavoitteet kartalle, fyysiseen ympäristöön ja kaavoitukseen. Kaavoituksella ohjataan kasvuun, toimivaan arkeen ja kestävään luonnontalouteen liittyviä perusasioita: miten asunnot, työpaikat ja palvelut sijoittuvat, miten liikenne sujuu, miten sijoittuvat viheralueet ja kulttuuriympäristöt. Maa-

kuntakaava on koko maakunnan alueen käsittävä yleispiirteinen suunnitelma.

Uudellamaalla on voimassa useita maakuntakaavoja, jotka yhdessä ohjaavat maankäyttöä ja kuntien kaavoitusta. Toisaalta ne tuovat aluevarauksiksi maakuntasuunnitelman teemoja, ja toisaalta maakuntaohjelman ja sen toimeenpanosuunnitelman kautta voidaan tukea kaavan ratkaisuja, kuten liikenneyhteyksien toteutumista.

Kuva 5. Voimassa olevat Uudenmaan maakuntakaavat.

Uudellemaalle vahva ydin ja monipuoliset keskukset

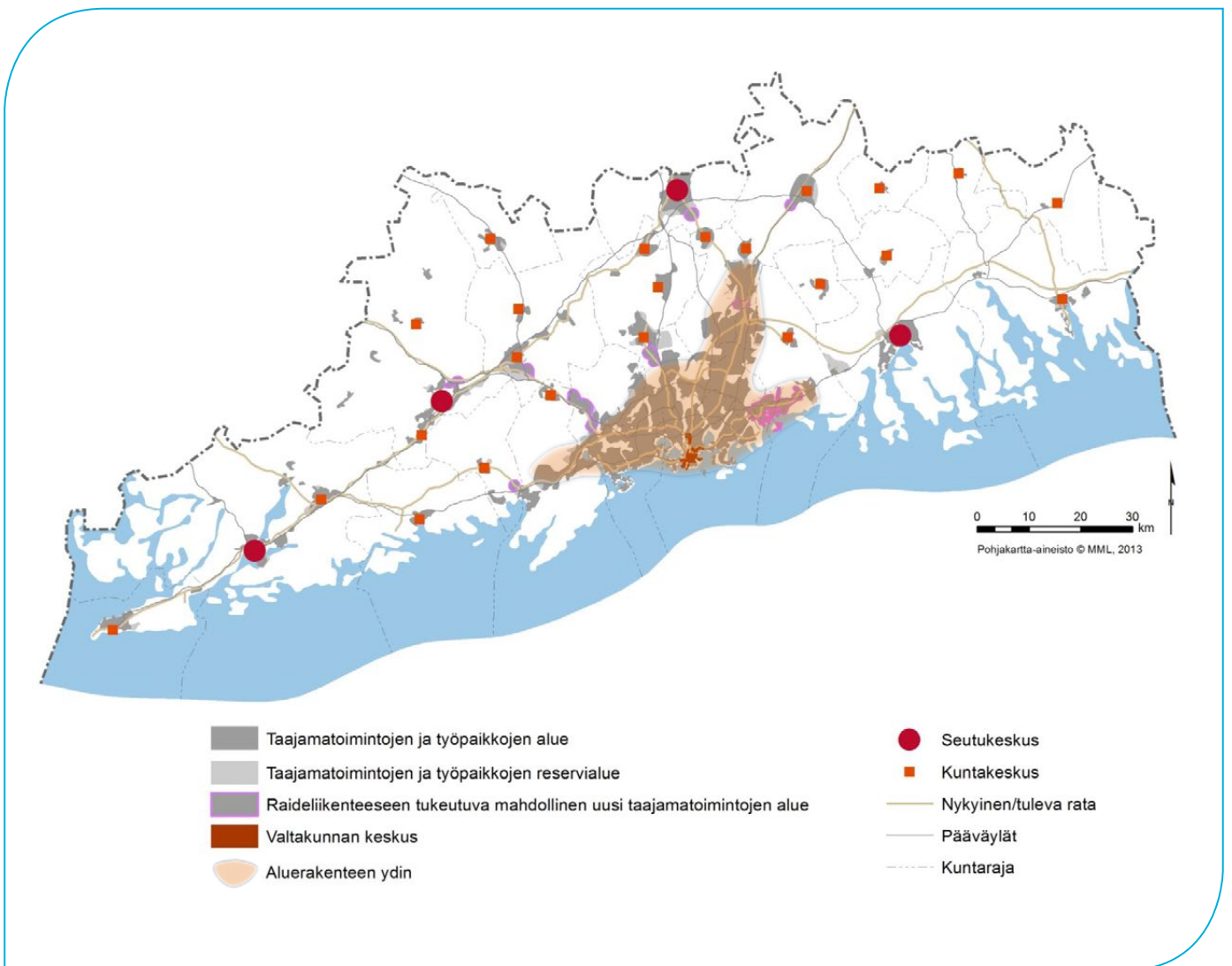
Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavalla edistetään uusmaalaisten hyvinvointia ja maakunnan elinvoimaisuutta. Tavoitteena on alue- ja yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja alueen kilpailukyvyyn vahvistaminen. Maakunnan verkostomainen rakenne vahvistuu osoittamalla tiivistettäviä taajama-alueita keskustoihin ja hyvien joukkoliikennedyhteyksien solmukohtiin, sekä vahvistamalla poikittaisia joukkoliikenteen yhteyksiä.

Taajamien kehittäminen monipuolisiksi asuminen, työpaikkojen ja palveluiden keskittymiksi vähentää tarvetta asioida valtakunnan keskuksessa, lyhentää asiointimatkoja ja edistää palvelujen saavutettavuutta joukkoliikenteellä, kävellen ja pyöräillen.

Aluerakenteen ydin on vahva pääkaupunkiseutu sekä siihen kiinteästi liittyvät kasvuvyöhykkeet pääradan, kehäradan ja laajentuvan, rannikon suuntaisen metroverkon varrella. Alue- ja palvelurakennetta tasapainottavat seutukeskukset ja vahvat kuntakeskukset, jotka ohjaavat mm. kaupan sijoittumista. Asemakaavoitettujen taajamien ulkopuolella tapahtuvaa rakentamista pyritään ohjaamaan kyliin.

Aluerakenteen ydin on vahva pääkaupunkiseutu sekä siihen kiinteästi liittyvät kasvuvyöhykkeet pääradan, kehäradan ja laajentuvan, rannikon suuntaisen metroverkon varrella. Alue- ja palvelurakennetta tasapainottavat seutukeskukset ja vahvat kuntakeskukset, jotka ohjaavat mm. kaupan sijoittumista. Asemakaavoitettujen taajamien ulkopuolella tapahtuvaa rakentamista pyritään ohjaamaan kyliin.

Kuva 6. Vaihemaakuntakaavassa määritelty Uudenmaan tavoitteellinen aluerakenne.

Uusia teemoja maakuntakaavoitukseen

Seuraava 4. maakuntakaavakierros on käynnistymässä. Sisältöön vaikuttavat Uusimaa-ohjelman lisäksi muun muassa:

- Edellisten kaavakierrosten palaute
- Kuntien näkemykset
- Tulevaisuustarkastelun tulokset
- Aiempien maakuntakaavojen vahvistamispäätöksissä mainitut teemat
- Kuntien ja ministeriöiden ja muiden tärkeiden sidosryhmien strategiat ja -aineistot.

Uusi maakuntakaava työstetään ja hyväksytään valtuustokaudella 2013–2016.

Valmisteltavan uuden kaavan päätavoitteina on kestävä kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin vahvistaminen. Edellisten kaavakierrosten tuloksia täydennetään tarkastelemalla viherrakennetta kokonaisuutena, pohtimalla vapaa-ajan palveluita ja asumista, arvottamalla kulttuuriympäristöjä, vahvistamalla elinkeinojen toimintaedellytyksiä sekä parantamalla logistisia yhteyksiä ja selvit-

tämällä uusiutuvan energian mm. tuulivoiman käyttöä maakunnassamme. Osaa aiheista ei ole aiemmin käsitelty maakunnan tasolla. Joihinkin teemoihin liittyen on tunnistettu päivitystarpeita, jotka edellyttävät aiheen käsittelyä maakuntakaavaprosessissa.

Uuden maakuntakaavakierroksen avulla etsitään vastausta siihen miten maakuntakaavalla voidaan vaikuttaa yritysten sijoittumiseen ja innovaatioympäristöjen kehittymiseen. Tärkeää on myös maakunnallisesti keskustella siitä, minkälainen logistinen verkko parhaiten palvelee Uudenmaan elinkeinoelämää tulevaisuudessa. Kaavatyössä tärkeänä päivitettävänä asiana on viherverkosto ja sen vaikutus asukkaiden hyvinvointiin ja maakunnan kilpailukykyyn.

Kaavatyön teemoilla on selkeä yhteys Uusimaa-ohjelman strategiaan tavoitteisiin. Uuden kaavan kautta nämä tavoitteet voidaan piirtää maakuntakaavakartalle. Näin maakuntakaava voi ohjata kuntien kaavoitusta yhteisten tavoitteiden pohjalta ja sitä kautta auttaa myös niiden toteutumista.

Uudenmaan kuntien strategiat

Kaikki Uudenmaan 26 kuntaa ovat hyväksyneet viime valtuustokaudella strategian, talousarvion yhteydessä tai erillisenä asiakirjana. Kunnat ovat laatineet myös seutujen yhteisiä strategioita tai ohjelmia. Pääkaupunkiseudun vision ja strategian päivitys vuodelta 2009 on ollut runkona metro-polialueen ytimen yhteisille toimille. Tuoreimpia strategioita ovat Helsingin metropolialueen 14 kunnan kilpailukykystrategia ja kasvusopimus-ehdotus, Metropolialueen ja KUUMA-seudun aihakemukset innovatiiviset kaupungit ohjelmaan sekä Länsi-Uudenmaan elinkeino- ja elinvoimaohjelma.

Kuntien väestötavoitteiden/-varaumien toteuttaminen lisäisi Uudenmaan väestöä 470 000 uudella asukkaalla vuoteen 2035 mennessä, mikä on noin 150 000 asukasta Tilastokeskuksen viimeisintä trendiennustetta enemmän.

Vaikka Uudenmaan monipuolinen kuntarakenne näkyy myös strategioiden monipuolisuutena, nousee kuntien ja seutujen tavoitteesta esille koko maakuntaa koskevia yhteisiä kehittämislinjoja. Niillä on selkeät kytkökset EU 2020 strategiaan tavoitteisiin osallistavasta, älykkästä ja kestävästä kasvusta sekä myös EU:n lippulaivahankkeisiin, mikä antaa hyvät mahdollisuudet saada rahoitusta kehittämishankkeisiin.

**"KAIKKI KUNNAT
KOROSTAVAT YHTEISTYÖN
TÄRKEYTTÄ. KOKO
SEUDUN MENESTYMINEN
NÄHDÄÄN EDELLYTYKSENÄ
YKSITTÄISEN KUNNAN
MENESTYMISELLE."**

Kunnat haluavat luoda kokeilevan ja sallivan ilmapiirin, jossa on vaivatonta testata uusia hyvinvointia lisääviä ratkaisuja ja kehittää niistä menestyvää liiketoimintaa. Energia- ja materiaalihakkuus sekä muut ympäristövaatimukset nähdään nykyisin tekijöinä, jotka tarjoavat mahdollisuuksia menestyksen rakentamiseen eikä enää vain elinkeinotoimintaa rajoittavina asioina. Ilmastomuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen ovat keskeisenä tavoitteena kaikkien kuntien toiminnassa.

Kuntakoosta riippumatta tärkeää on saavutettavuuden ja sujuvuuden parantaminen yhdyskuntarakennetta eheyttämällä sekä käyttäjien kanssa kehitettävillä palveluilla. Tavoitteena on helposti saavutettava kokonaisuus, jossa vahvuutena on asioiden sujuvuus ja joustavuus.

Kuva 7. EU:n ja Uudenmaan kuntien suunnitelma- ja ohjelmamatriisi.

Kunnat	Metropolialueen kilpailukykystrategia	Kavusopimusehdotus ja INKA	EU:n Lippulaiva-hankkeet	EU 2020
HYVINVOINTI JA PALVELUT sekä OSALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS	Hyvinvointi ja sallivuus	Hyvinvoiva ihminen Älypalvelut	Uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelma Euroopan köyhyyden-torjuntafoorumi	Osallistava kasvu
KASVU JA VETOVOIMA	Saavutettavuus ja sujuvuus sekä kokeilevuus	Luovuudella lisäarvoa ja liiketoimintaa Teknologiaratkaisut ja palvelut	Euroopan digitaalistrategia Innovaatiounioni Nuoret liikkeellä	Älykäs kasvu
YHDYSKUNTA-RAKENNE JA YMPÄRISTÖ	Kestävyys	Ilmastoviisas metropoli	Resurssitehokas Eurooppa Globalisaation aikakauden teollisuuspolitiikka	Kestävä kasvu

Hyvä elämänlaatu, viihtyisän, turvallisen ja kestävä elinympäristön rakentaminen sekä monipuolinen asuminen nousevat yllätyksettömästi lähes kaikkien kuntien keskeisiksi tavoitteiksi. Samoin luonnonläheisyys, työllisyyden parantaminen ja maahanmuuttajien kotouttaminen koetaan yleisesti tärkeäksi. Omatoimisuuden edistäminen ja aktiiviseen, terveeseen elämään ja liikuntaan kannustava turvallinen elinympäristö nousivat aikaisempaa vahvemmin esiin kuntien strategisissa tavoitteissa.

Uudenmaan alueiden välillä on kuitenkin yksi selkeä ero asemoitumisessa toimintaympäristöönsä. Pääkaupunkiseudun suuret kunnat suuntautuvat selkeästi kansainvälisesti, kehyskunnat korostavat kuulumista metropolialueeseen ja yhteistä menestymistä, kun taas läntisen sekä itäisen Uudenmaan kunnat pyrkivät yhteistyössä naapurikuntien kanssa järjestämään palveluita ja edistämään elinkeinoelämää.

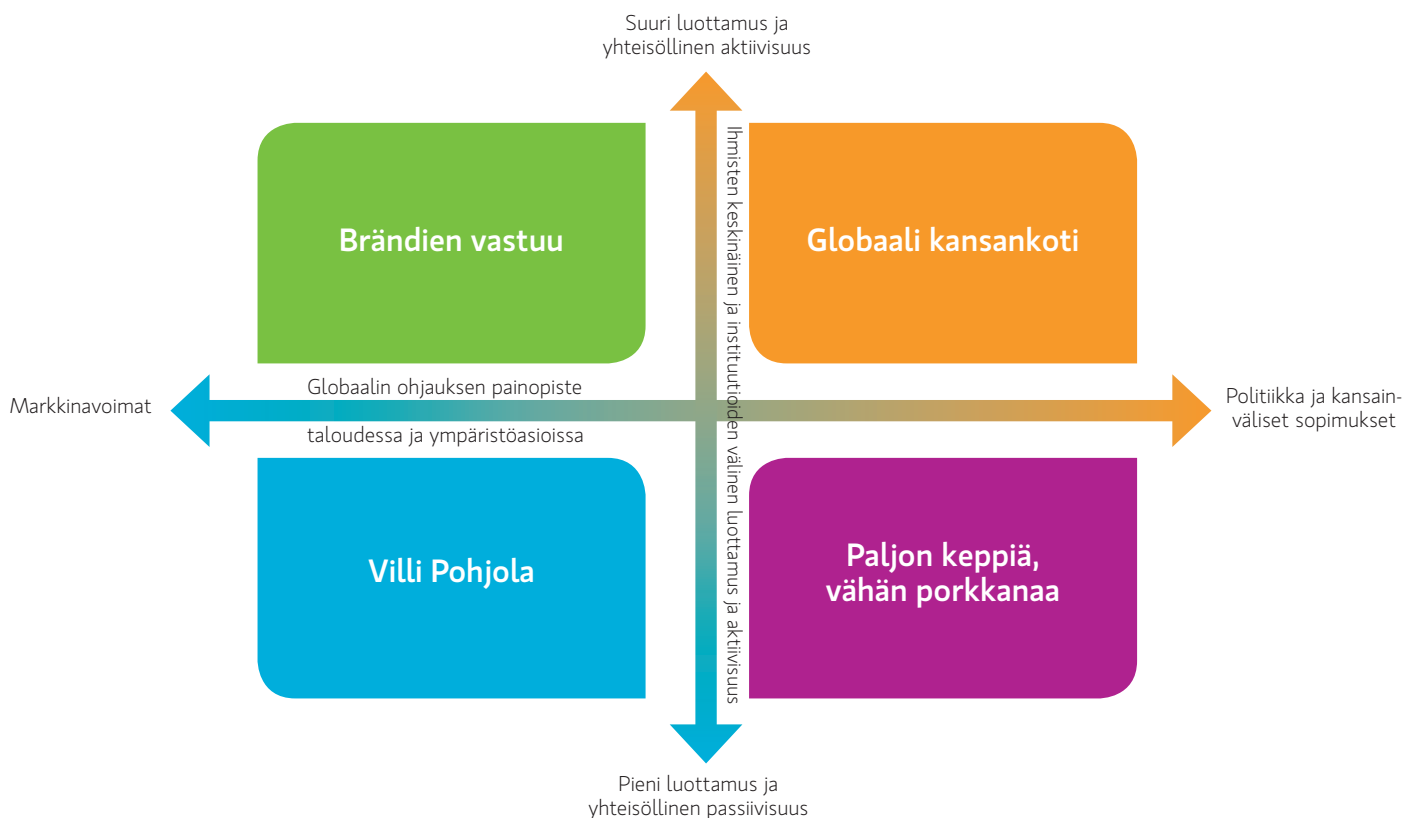
Skenaariotyö ja tulevaisuustarkastelu

Skenaariotyö

Vuoden 2012 aikana Uudenmaan ELY-keskuksen johdolla toteutettiin skenaariotyöskentely Uusimaa 2040. Työn tulokset tiivistettiin neljään skenaarioon, jotka kuvaavat Uudenmaan vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Työn aikana myös tunnistettiin viisi tekijää, joihin on joka tapauksessa kiinnitettävä huomiota riippumatta siitä, millaisena tulevaisuus näyttää toteutuvan.

Skenaarioiden määrittelyssä keskeistä oli kysymys yhteiskunnan luonteesta ääripäinä villit markkinat ja poliittinen sopimusyhteiskunta sekä kysymys yhteiskunnallisesta luottamuksesta, jossa ääripäinä ovat vähäinen luottamus ja yhteisöllinen passiivisuus sekä suuri luottamus ja yhteisöllinen aktiivisuus.

Kuva 8. Uusimaa 2040 -skenaariot.

MILTA NÄYTTÄÄ
VUONNA 2040?

Siivet ja juuret

LAAJAN METROPOLIALUEEN TULEVAISUUSTARKASTELU

Skenaariotyön aikana tunnistetut viisi tulevaisuuden kannalta tärkeää, riippumatonta tekijää ovat:

- Alueen arverkostolähtöinen kehittäminen
- Ihmisten osallisuuden ja voimavarojen vahvistaminen
- Elinkeinoelämän nopea ja joustava kehittäminen
- Toimivan ja notkean yhdyskunnan rakentaminen
- Ympäristön tilan parantaminen

Tulevaisuustarkastelu

Vuoden 2012 jälkipuoliskolla tehtiin Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen Siivet ja juuret tulevaisuustarkastelu, joka toteutettiin Hämeen, Pääjt-Hämeen ja Uudenmaan yhteistyönä. Toteutuksessa korostettiin eri maakuntien ja eri toimijoiden laajaa ja monipuolista osallistumista, joukkoistamista tärkeänä työmenetelmänä sekä arkikielellä tapahtuvaa vuorovaikutusta työskenteleä varten perustetulla sivustolla.

Tulevaisuustarkastelun tulokset tiivistettiin seuraavasti: Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen maakunnat valitsevat yhteiset johtoteemat, jotka ohjaavat maakunnan suunnittelua ja kehittämistä.

Yhteiset johtoteemat ovat ”Kestävä arki” ja ”Kansainvälinen kilpailukyky”. Maakunnat ottavat vuorovaikutussivuston ja joukkoistamisen käyttöön tulevaisuustyössään. Valtuustokauden 2013–2016 aikana maakunnat käynnistävät ja toteuttavat 3–5 yhteistä tulevaisuuteen suuntautuvaa ja tulevaisuutta rakentavaa ohjelmaa tai projektia.

Kolmen maakunnan yhteisiksi projekteiksi määriteltiin seuraavat:

- Luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen
- Kestävä elämäntapa eri aluevyöhykkeillä
- Sujuvat ja älykkäät matka- ja kuljetusketjut
- Cleantech-klusterin liiketoimintaohjelma
- Venäjän osaamisen ja liiketoiminnan ohjelma

Uusimaa-ohjelman vision ja strategian laatimista varten käytiin avoin tulevaisuuskeskustelu kaikkien maakunnan toimijoiden kesken. Laaja sidosryhmätyö ja osallistuminen pohjustivat hyvää lopputulosta. Kun eri toimijat olivat aktiivisesti mukana valmistelussa, sisältö tavoitteineen tuli tutuksi ja yhteisten tavoitteiden toteutuminen lähtee parhaiten käyntiin.

Toimintaympäristö

Uusimaa kasvaa edelleen

Uudellamaalla asuu noin kolmannes Suomen väestöstä, lähes 1,6 miljoonaa asukasta. Heistä suurin osa, yli miljoona ihmistä, asuu pääkaupunkiseudulla.

Uudenmaan väkiluku on viime vuosina kasvanut keskimäärin 15 000 asukkaalla vuodessa. Kasvu perustuu pääosin maahanmuuttoon ja luonnolliseen väestön kasvuun.

Maahanmuuton suhteellinen merkitys on noussut jatkuvasti tällä vuosikymmenellä. Vuonna 2011 väkiluku kasvoi 16 700 asukkaalla, josta maahanmuuton osuus oli lähes puolet.

Uudenmaan alueista Kuuma-kuntien väkiluku on kasvanut suhteellisesti eniten viimeisen 20 vuoden aikana. Lukumääräisesti pääkaupunki-

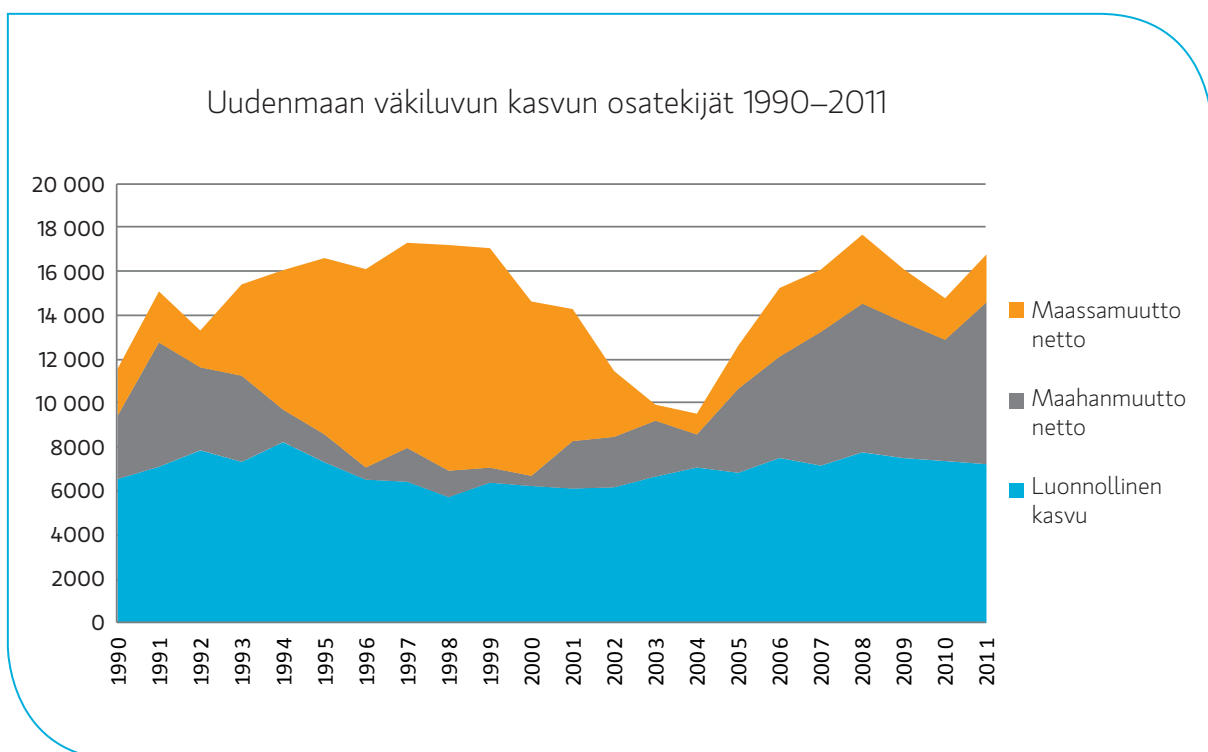
**” METROPOLIALUEEN
OSUUS SUOMEN
VÄESTÖNKASVUSTA
ON 70 %.”**

seudun kasvu on ollut silti selvästi suurin ja se on ollut yli 70 prosenttia koko maan väkiluvun kasvusta.

Uudellemaalle muuttavat ihmiset ovat tyypillisesti nuorehkoja, lasten hankkimisessä olevia ihmisiä. Muuttoliike pitää omalta osaltaan yllä Uudenmaan korkeahkoa luonnollista väestön kasvua.

Kehityksen oletetaan jatkuvan niin, että Uudenmaan väkiluvun kasvu perustuu valtaosin maahanmuuttoon ja luonnolliseen väestön kasvuun. Maassamuuton osuus Uudenmaan väestön kasvusta tulee jäämään alhaiseksi.

Kuva 9. Uudenmaan väkiluvun kasvun osatekijät 1990–2011

Taulukko 1: Väkiluvun muutos Uudellamaalla 2012–2035.

ALUE	Tilastokeskus 2012 ennuste						Kuntien oma näkemys	
	31.12.2012	2020	2025	2030	2035	muutos 2012–2035	2035	muutos 2012–2035
Pääkaupunkiseutu	1 075 014	1 164 214	1 212 941	1 254 691	1 290 201	215 187	1 291 996	216 982
KUUMA-seutu	308 979	335 202	349 942	362 365	372 541	63 562	478 682	169 703
Helsingin seutu	1 383 993	1 499 416	1 562 883	1 617 056	1 662 742	278 749	1 770 678	386 685
Lohjan seutu	62 805	67 196	69 624	71 684	73 391	10 586	83 515	20 710
Raaseporin seutu	43 634	44 800	45 538	46 181	46 680	3 046	54 803	11 169
Loviisan seutu	18 348	18 380	18 528	18 697	18 827	479	22 591	4 243
Porvoon seutu	58 055	60 707	62 421	63 933	65 148	7 093	82 435	24 380
Uusimaa	1 566 835	1 690 499	1 758 994	1 817 551	1 866 788	299 953	2 014 022	447 187
keskim. kasvu/vuosi	17 777	15 277	13 699	11 711	9 847	13 041	19 443	19 443
vuotuinen kasvuprosentti	1,1	0,9	0,8	0,7	0,5	0,7	1,1	1,1

Lähde: Tilastokeskus, Statfin

Monikulttuurinen Uusimaa

Uusimaa on kaksikielinen maakunta. Suomen-kielisten osuus on lähes 83 % ja ruotsinkielisen väestön osuus 9 %. Vieraskielisiä on jokseenkin yhtä paljon kuin ruotsinkielisiä eli lähes 9 prosenttia maakunnan väestöstä.

Uudenmaalla puhutaan 141 eri äidinkieltä.

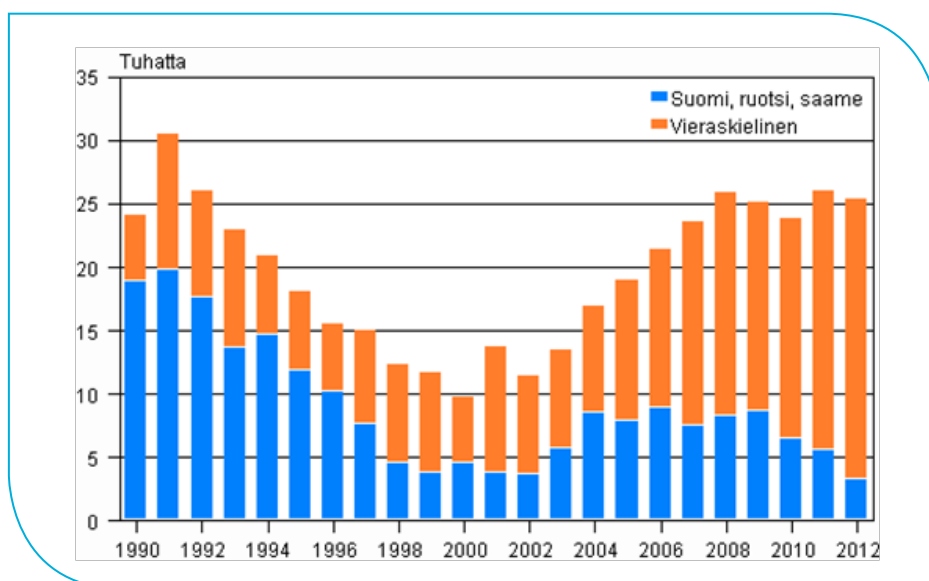
Venäjä on yleisin vieraskieli. Yleisyyden mukaisessa järjestyksessä seuraavina ovat viro, somali ja englanti. Ulkomaisista kansallisuuksista suurin ryhmä on virolaiset, seuraavina venäläiset ja somalit.

Äidinkieleltään vieraskielisten määrä kasvoi

**”JO TÄLLÄ HETKELLÄ
UUDENMAAN VÄKILUVUN
KASVUSTA LÄHES 90 %
POHJAUTUU ÄIDINKIELELTÄÄN
VIERASKIELISIIN.”**

vuonna 2012 22 122 henkilöllä, mikä oli 87 prosenttia väkiluvun kasvusta. Suomea äidinkielenään puhuvien määrä kasvoi 3 497 henkilöllä, ruotsia puhuvien määrä väheni 242 henkilöllä, ja saamea puhuvien määrä kasvoi 30 henkilöllä.

Kuva 10.
Väkiluvun muutos
äidinkielen mukaan
1990–2012

Tiivistä ja kallista asumista

Uudellamaalla asutaan ahtaammin kuin muualla Suomessa. Pääkaupunkiseudulla on pienimmät asunnot ja siten vähiten asuinpinta-alaa asukasta kohden. Kehyskunnissa asumisväljyys on sama kuin Suomessa keskimäärin. Itä- ja Länsi-Uudellamaalla sekä Kauniaisissa asutaan keskimääräistä suuremmissa asunnoissa.

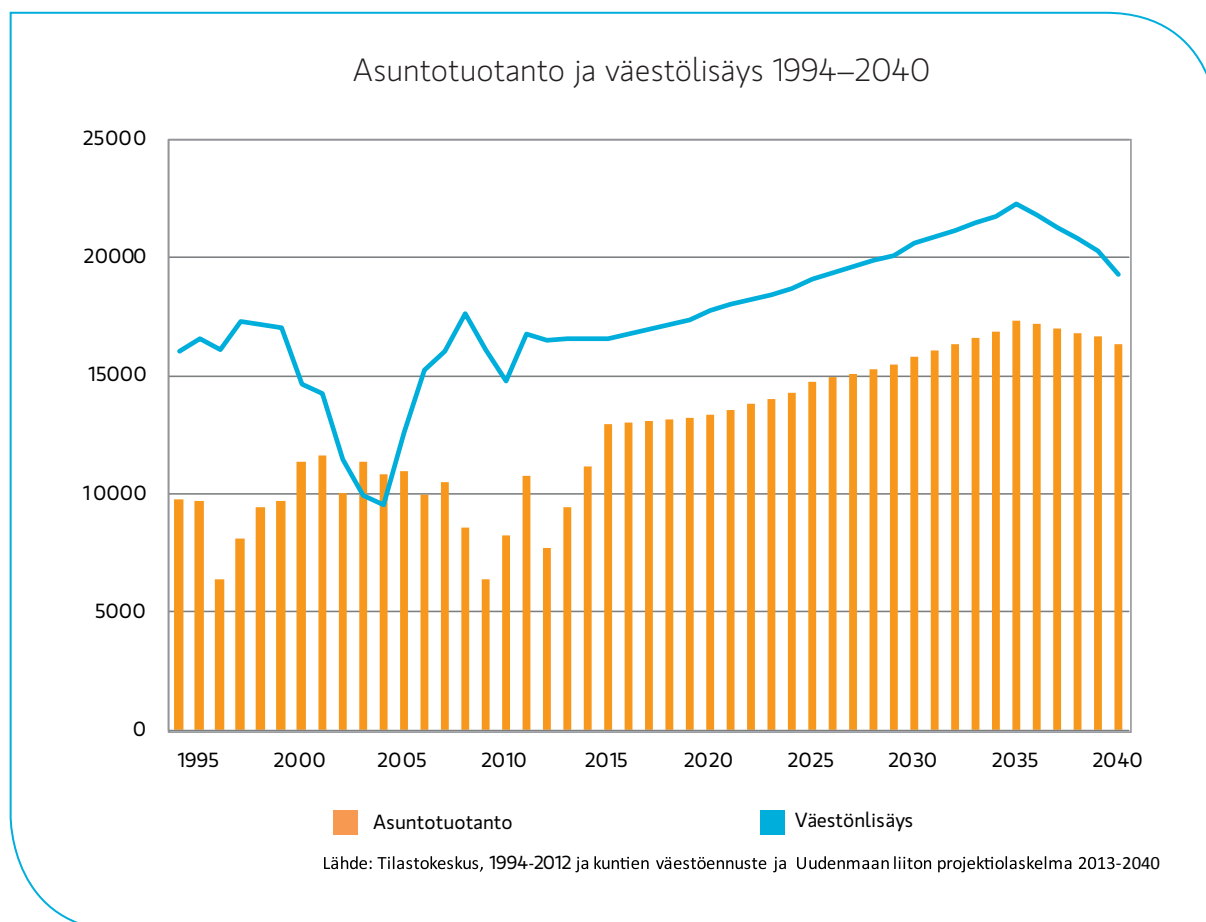
Uudenmaan ja erityisesti pääkaupunkiseudun asuntotuotanto on jo vuosia ollut liian alhaisella tasolla. Alueella toimineet rakennusliikkeet eivät ole pystyneet tai halunneet rakentaa asuntoja sillä hinnalla, mitä uudet asukkaat olisivat voineet tai halunneet maksaa. Toisaalta tonttitarjonta ja/tai suomalaisten rakentamissäädösten vaikeus ei ole mahdollistanut uusien toimijoiden tuloa markkinoille.

Vuoden 2009 asuntorakentamisen pohjaneutrauksen jälkeen tuotanto on lisääntynyt eniten

**”METROPOLISSA ASUTAAN
KAKSI KERTAA KALLIIMMIN
KUIN KESKIMÄÄRIN MUUALLA
SUOMESSA”**

Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla muun Uudenmaan kehityksen ollessa hitaampaa. Asunnot maksavat Uudellamaalla keskimäärin kaksi kertaa ja pääkaupunkiseudulla kaksi ja puoli kertaa niin paljon kuin muualla Suomessa. Pääkaupunkiseudun vapaarahoitteisten asuntojen vuokrat ovat nousseet muuta Suomea nopeammin ja vuokrataison nykyään lähes 50 % korkeampi kuin muualla Suomessa. Arava-asuntojen vuokrat ovat nousseet jopa maltillisemmin kuin muualla Suomessa ja ovat noin 15 % korkeammat.

Kuva 11. Asuntotuotanto ja väestönlisäys Uudellamaalla 1994–2040.

Edullisista vuokra-asunnoista on suuri pula. Vaikka Uudellamaalla on selkeästi enemmän tuettuja vuokra-asuntoja kuin koko Suomessa, hakijaruokakuntia vapautuvaa vuokra-asuntoa kohden on kaksinkertainen määrä. Tilanne on pahentunut erityisesti viimeisen viiden vuoden aikana. Eri-tyisen paha tilanne on Helsingissä, jossa on lähes viisi hakijaa vapautuvaa asuntoa kohden. Tämä siitä huolimatta, että siellä on myös ylivoimaisesti eniten, lähes 60 % enemmän vuokra-asuntoja asukasluvuun nähden. Uudellamaalla asukasvaihtuvuus on myös puolta pienempi, kuin koko maassa. Helsingissä vaihtuvuus on pienin.

Tuottava ja työllistävä Uusimaa

Uudenmaan osuus Suomen bruttokansatuotteesta on 39 % mikä on selvästi enemmän kuin maakunnan väestöosuus. 2000-luvulla Uudenmaan BKT asukasta kohti on ollut 40 % korkeampi kuin

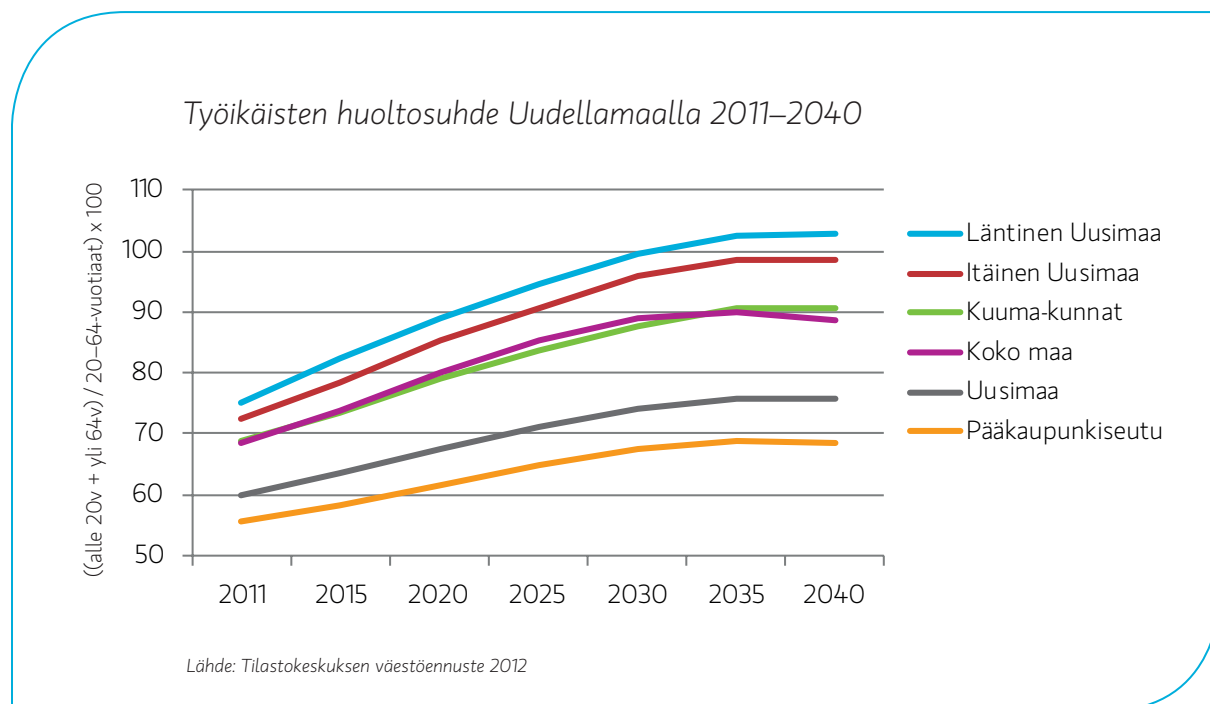
**"UUDENMAAN
MERKITYS SUOMEN
KANSANTALOUDELLE
ON RATKAISEVA."**

koko maassa ja myös selvästi korkeampi kuin Euroopan Unionin vanhoissa jäsenmaissa (EU15). Uudenmaan koko maata korkeampi BKT asukasta kohti tarkoittaa että keskimääräinen tulotaso täällä ylittää koko maan tason. Tulotaso vaihtelee suuresti Uudenmaan kuntien välillä.

Taloudellinen huoltosuhde (työssä olevien ja työvoiman ulkopuolella olevien suhde) Uudenmaan kaikilla osa-alueilla on jo pitkään ollut parempi kuin koko maassa keskimäärin. Pääkaupunkiseudulla se on maan paras. Lyhyellä aikavälillä taloudellinen huoltosuhde muuttuu työllisyyden / työttömyyden mukaan, pitkän aikavälin trendiin vaikuttaa työllisyyden lisäksi väestörakenteen kehitys.

Uudellamaalla on koko maan työpaikoista 32 % ja näistä 78 % on pääkaupunkiseudulla. Jouluukuussa 2012 koko Uudenmaan työttömyysaste oli 7,5 prosenttia. Korkein se oli läntisellä Uudellamaalla ja alhaisin Kuuma-kunnissa. Työttömyysasteen ohella tärkein työssäkäynnin mittari on työllisyysaste (=työllisten prosenttiosuus samanaikaisesta väestöstä). Uudenmaan korkein työllisyysaste on Kuuma-kunnissa. Pääkaupunkiseudun sekä itäisen ja läntisen Uudenmaan työllisyysasteet ovat keskenään samalla tasolla.

Kuva 12. Huoltosuhde Uudellamaalla 2011–2040.

Yrittävä ja palveleva Uusimaa

Uudellamaalla on kolmannes (noin 100 000) koko maan yrityksistä ja lähes kaikki Suomen suuret yritykset. Silti Uudellamaallakin alle kymmenen henkilöä työllistävien yritysten osuus on 90 % yrityksistä. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisella Uudellamaalla on suhteellisesti enemmän yrittäjiä kuin koko maassa keskimäärin.

"UUSIMAA ELÄÄ KAUPASTA."

Uudenmaan yritysten toimialarakenne on alueellisesti eriytynyt. Palvelusektori on suurin työllistäjä koko Uudellamaalla, jalostus on tärkeää pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Itäinen ja läntien Uusimaa ovat vahvoja teollisuusalueita, selvästi teollisempia kuin Suomi keskimäärin. Kuuma-alue on yhtä teollinen kuin Suomi keskimäärin. Jalostuselinkeinoista rakentaminen on melko suuri toimiala Kuuma-alueella. Kuuma-alueita ja pääkaupunkiseutua yhdistää tukkukappa suurena työllistäjänä. Pääkaupunkiseutu on vahvasti erikoistunut informaatioon ja viestintään sekä rahoitus- ja vakuutustoimintaan kuten metropolit maailmalla tyypillisesti ovat.

Yritykset ovat työllistäneet Uudellamaalla 1990-luvun laman jälkeen paremmin kuin koko maassa keskimäärin. Vuoden 2008 finanssikriisi

ja sitä seurannut reaalitalouden pudotus iski erityisesti metalliteollisuusvaltaiselle läntiselle Uudellemaalle. Muut Uudenmaan alueet selvisivät koko maata pienemmin vaurioin. Aivan viime vuosina Uudenmaan alueen yritysten työllisyys on kasvanut hitaammin kuin koko maassa keskimäärin. Erityisenä haasteena on lisätä kasvuyritysten määrää Uudellamaalla.

Uudenmaan tarvitsemaa uutta yritystoimintaa voivat jatkossa luoda uudet alat kuten peliteollisuus, terveys- ja hyvinvointipalvelut, älykkäät julkisen sektorin palvelusovellukset sekä yhteiskuntavastuullisen talouden alat.

Tutkiva ja älykäs maakunta

Uusimaa on tutkimusintensiivinen alue. Sen osuus koko Suomen

tutkimustoiminnasta on lähes puolet. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa työskenteli noin 36 000 ihmistä vuonna 2011. Puolet heistä oli yrityksissä, vajaa kolmannes korkeakouluissa ja joka kuudes julkisella sektorilla. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan henkilömäärä on kasvussa sekä Uudellamaalla että koko Suomessa.

"UUSIMAA NOJAA KORKEAKOULUJEN MAAILMANLUOKAN OSAAMISEEN."

Helsingin yliopisto on Suomen vanhin, suurin ja monialaisin yliopisto. Aalto-yliopisto on kansainvälisesti tunnettu yliopisto, jossa yhdistyvät tekniikan, talouden ja taiteen osaamiset Uudellamaalla on yli 60 000 yliopisto-opiskelijaa, mikä on yli kolmannes koko Suomen yliopisto-opiskelijoista. Uudellamaan seitsemässä ammattikorkeakoulussa opiskelee neljännes Suomen ammattikorkeakouluopiskelijoista.

Vuonna 2040 tutkimus- ja kehittämistoiminna työskenlee yhä enemmän ulkomaisia osaajia ja ulkomaisten tutkinto- ja vaihto-opiskelijoiden määrä on moninkertaistunut. Yliopistojen huippuyksiköihin on keskittynyt suomalaisista ja ulkomaisista osaajista koostuva kansainvälinen tutkimuskärki.

Hyvinvoiva Uusimaa

"HAASTEENA ERIARVOISUUDEN KASVU."

Uudenmaan väestö voi keskimäärin hyvin tyypillisten mittareiden mukaan. Uusmaalaiset

ovat terveempiä kuin keskiverto-suomalaiset. Vain kahden kunnan väestön sairastavuus ylittää koko maan tason niukasti. Uudenmaan työttömyysaste on alittanut koko maan tason jo usean vuosikymmenen ajan.

Uudenmaan asukkaiden valtioveronalaiset tulot ylittävät koko maan tason kaikilla Uudenmaan suurilla osa-alueilla; pääkaupunki seudulla, Kuuma-kunnissa, itäisellä ja läntisellä Uudellamaalla. Keskimääräinen tulotaso vaihtelee kuitenkin suuresti Uudenmaan kuntien välillä.

Uusmaalaisen hyvinvoinnissa on kipupistensä. Pääkaupunkiseudulla asuminen on kallista. Vuokrat ylittävät kolmanneksella ja omistus-asuntojen hinnat 70 prosentilla koko maan tason. Maamme asunnottomuus keskittyy Helsinkiin. Yleisimminkin huono-osuus keskittyy pääkaupunkiseudulle. Toimeentulotuen saajien osuus väestöstä on pääkaupunkiseudulla korkeampi ja muilla Uudenmaan suurilla osa-alueilla alhaisempi kuin koko maassa.

Uusimaa, liikenteen solmukohta

Uusimaa on Suomen henkilö- ja tavaraliikenteen keskus. Helsinki-Vantaan lentoasema on tärkeä

"AUTOLLA, LAIVALLA, JUNALLA TAI LENTÄEN – HELPOSTI METROPOLISSA TAI MAAILMAN METROPOLEIHIN"

Euroopan ja Aasian välisen liikenteen solmukohta. Lisäksi Helsingin satamista on autolauttayhteyksiä useisiin Itämeren alueen kaupunkeihin.

Uudenmaan suurimmat tavaravirrat kulkevat Sköldvikin, Helsingin ja Hangon satamien kautta. Uudenmaan satamien tavaraliikenteessä korostuu kappaletavaran määrä ja niiden vaikutusalueena on koko Suomi sekä Pietarin seutu. Lentorahdin merkitys on tavarantoiminnassa mitätön, mutta arvosta laskettuna Helsinki-Vantaan osuus on viidennes koko tavaraliikenteestä.

Sisäisessä henkilöliikenteessä Uudellamaalla on hyvät mahdollisuudet käyttää kaikkia kulkumuotoja. Kulkumuotona merkittävin on henkilöauto (45 %), mutta tiivis yhdyskuntarakenne mahdollistaa myös kävelyn (24 %) ja pyöräilyn (8 %) sekä koko valtakunnan korkeimman joukko-liikenteen (20 %) kulkumuoto-osuuden.

Uudenmaan alueella ajoneuvoliikenne on lisääntynyt voimakkaasti parin viimeisen vuosikymmenen aikana. Helsingin seudun pääteillä liikenteen kasvu on ollut keskimäärin 42 % (1995–2008). Arkisin ruuhkautuminen on päivittäistä Helsingin seudun päätieverkolla. Lisäksi ruuhkautuminen leviää vuosi vuodelta laajemmalle tieverkolla ja ruuhkat kestävät entistä pidempään. Täysillä väylillä liikennehäiriöitä tapahtuu herkästi, mikä entisestään lisää ruuhkautumista.

Matkanopeudet päätielinkeillä Helsingin seudulla ovat merkittävästi laskeneet viimeisten parin vuosikymmenen aikana eli tieliikenteessä saavutettavuus on heikentynyt. Vaikka valta- ja kantateillä liikenneturvallisuus on parantunut, on henkilövahinkoihin johtaneiden onnettomuuksien määrä lisääntynyt yhdysteillä. Esimerkiksi Helsingin työssäkäyntialueella tieliikennesuorituksen arvioidaan edelleen lisääntyvän yli 30 % vuoteen 2035 mennessä.

Uudenmaan ympäristön tila

Uudenmaan monimuotoista luontoa leimaavat rannikon läheisyys ja vaihteleva maaperä. Maan

suurin väestötiheys, yhdyskuntarakenteen hajautuminen ja sen myötä laajeneva tieverkosto pienentävät kasvien ja eläinten elintilaa ja muuttavat niiden elinolosuhteita.

Uudenmaan vesien tila on selvästi muuta maata huonompi. Ekologiselta tilaltaan erityisesti joet ja Suomenlahden rannikkovedet ovat heikossa tilassa. Pääasiallisena syynä Uudenmaan pintavesien heikentyneeseen tilaan on alueen suuri ravinnekuormitus, josta valtaosa on pelloilta tulevaa maatalouden kuormitusta sekä joillain alueilla taajamien, haja-asutuksen ja teollisuuden jätevesikuormitusta. Rannikkovedet ovat erityisen herkkiä pilaantumiselle, sillä saaristot ovat suoja-
sia ja niissä veden vaihtuminen on heikkoa.

Huonossa tilassa olevia pohjavesialueita on Uudenmaalla enemmän kuin muualla Suomessa. Pohjavesien pilaantumisen riskialueita on 66 ja niistä 22 alueella pohjaveden kemiallinen tila on huono. Määrä on lisääntynyt aiempaan verrattuna.

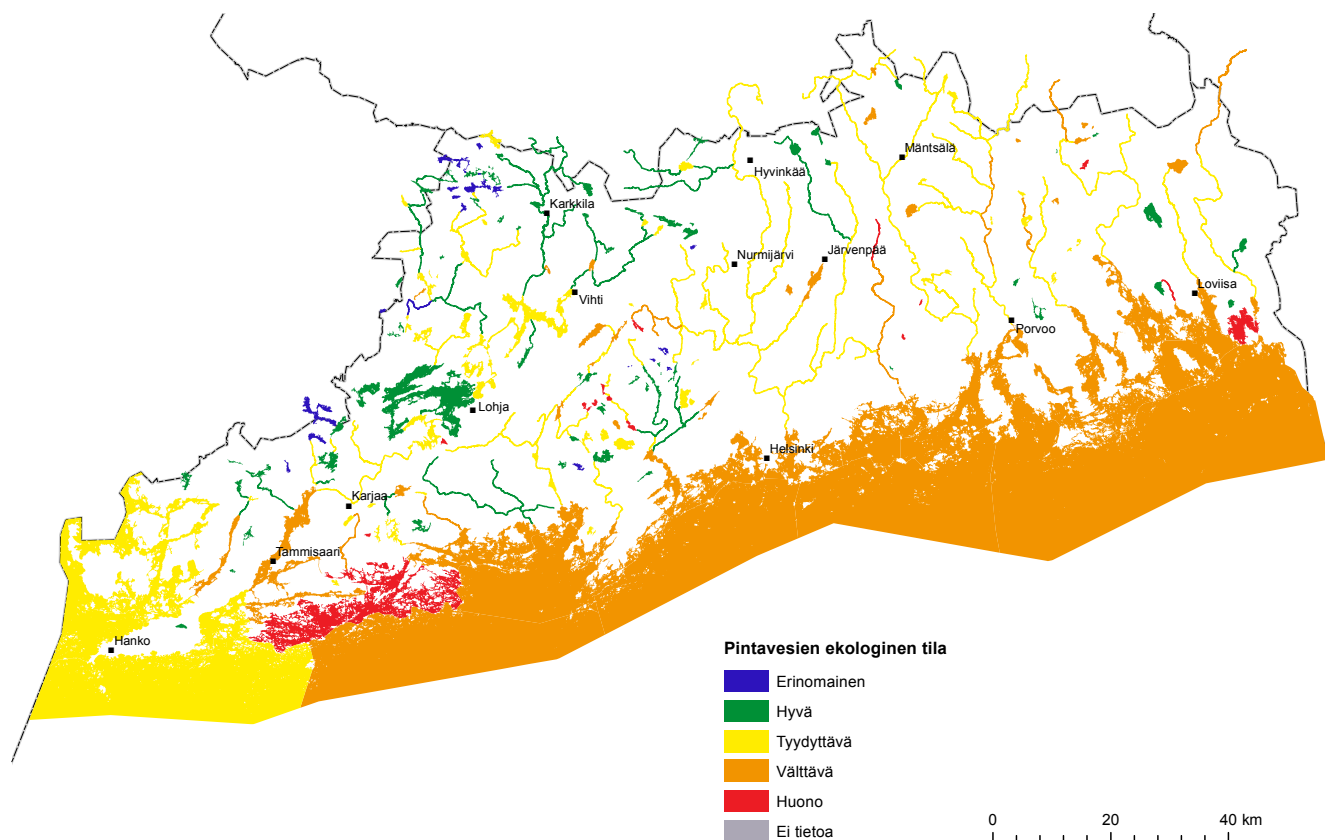
Keski- ja Itä-Uudellemaalle keskittyneet harjut ja moreenimuodostumat ovat usein myös sekä

maiseman- että luonnonsuojelukohteita. Uudella-
maalla tarvitaan rakentamisen tarpeisiin runsaasti maa- ja kiviaineksia, yksin pääkaupunkiseudulla n. 5 milj. kuutiota vuodessa. Soran kuljetusmatkat ovat viime vuosina kasvaneet ja kiviainesten otto on lisääntynyt.

Teollisuuden rikki- ja typpipäästöt ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana vähitellen laske-
neet. Uudenmaan jäkäläkartoituksissa on havaittu, että aiemmin eniten kuormitetuilla alueilla ilman-
päästöt ovat vähentyneet, mutta alue, jolla havai-
taan päästöistä johtuvia haitallisia vaikutuksia, on aiempaa laajempi. Hiilidioksidipäästöissä ei ole tapahtunut vastaavaa laskua. Ilmastonmuutoksen kannalta ongelmana Uudellamaalla on erityisesti hiilen suuri osuus energiantuotannossa.

Liikenne aiheuttaa yli 90 % ympäristömelu-
tistumisesta Uudellamaalla. Altistumista tapahtuu sisääntuloteiden, pääkatujen, vilkkaimpien rataosuuksien ja Helsinki-Vantaan lentoaseman ympäristössä.

Kuva 13. Uudenmaan rannikkovesien tila 2013.

© SYKE, Uudenmaan ELY-keskus (osittain ©MML)

LIITE 2. ÄLYKÄS ERIKOISTUMINEN UUDELLAMAALLA

Uudenmaan innovaatiokeskittymien painopisteistä nousee esille älykkään erikoistumisen teemoina cleantech, hyvinvointiteknologia ja -palvelut, teknologiaratkaisut ja -palvelut sekä näitä kaikkia leikkaavana ja yhdistävänä älypalvelut.

	Meilahden kampus Biomedicum	Vilkin kampus HBSP	Mediakampus/ Forumvirium	Kumpulan kampus + Arabianranta	T3-alue (Otanemi- Keilaniemi-Tapiola)	Aviapolis-Vantaa innovaatioinstituutti	Green Net Finland	Posintra	Novago	Techvill
Älykkäät koneet										
Logistiikka										
Uudet materiaalit ja nanoteknologia										
Anturi- ja langaton teknologia										
ICT										
Media										
Vesi										
Tuote- ja teollinen suunnittelu										
Digitaaliset palvelut										
Terveys- ja biotekniikka										
Hyvinvointi										
Elintarvikeala										
Energia										
Ympäristöteknologia										
Luonnontieteet/ Ilmakehätutkimus										

LIITE 3. UUSIMAA-OHJELMASSA KÄYTETTYÄ TERMISTÖÄ

Arvoverkostolähtöinen kehittäminen	Arvoverkosto on toimintamalli, jonka toimijoiden välillä on lisäarvoa tuottava vuorovaikutus.
BKT	Bruttokansantuote on kotimaisen tuotannon ja tulonmuodostuksen mitta kansantaloudessa.
Cleantech	Cleantech kattaa prosessit, suljetut systeemit, tuotteet ja palvelut, jotka edistävät luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja tehokasta tuotantoa.
COSME	Programme for the Competitiveness of enterprises and SMEs 2014-2020. Euroopan Unionin rahoitusohjelma kilpailukyyn edistämiseksi yrityksissä.
Ekosysteemi	Ekosysteemi tarkoittaa luonnoltaan verraten yhtenäisen alueen eliöiden ja elottomien ympäristötekijöiden muodostamaa toiminnallista kokonaisuutta. Liiketoiminnan ekosysteemi on yhden päätoimijan tuotteiden tai palveluiden ympärille muodostuneet liiketoiminnot. Tavoitteena on tuoda asiakkaalle enemmän hyötyjä kuin yksittäinen toimija pystyy tarjoamaan.
Ekosysteempalvelut	Ekosysteempalvelut ovat luonnosta saatavia, ihmiselle välttämättömiä aineellisia ja aineettomia palveluja.
ENI	European Neighbourhood Instrument. EU:n rahoitusohjelma, jolla tuetaan Euroopan Unionin etelä- ja itäpuolisten valtioiden ja EU:n jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä.
Etelä-Suomen yhteistoiminta-alue	Aluekehityslain mukainen usean maakunnan muodostama alue. Etelä-Suomen yhteistoiminta-alue kattaa Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen ja Uudenmaan maakunnat.
EU 2020	Eurooppa 2020 on EU:n kymmenvuotinen kasvustrategia. Se tukee talouskasvua, joka on entistä älykkäämpää, kestävämpää ja osallistavampaa.
EU:n erillisohjelmat	Euroopan unioni rahoittaa monenlaisia hankkeita ja ohjelmia, jotka perustuvat jäsenvaltioiden yhdessä asettamiin poliittisiin tavoitteisiin. EU:n rahoitusohjelmien aihealueita ovat esimerkiksi nuoriso, kulttuuri, tutkimus ja kehitys, sosiaali- ja terveysasiat, ympäristö, energia sekä koulutus.
EU:n rakennerahasto-ohjelmat	EU:n alue- ja rakennepoliittikkaa rahoitetaan kolmesta eri rahastosta: Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Koheesiorahasto. EU:n alue- ja rakennepoliittikalla pyritään kaventamaan EU:n eri alueiden ja jäsenvaltioiden kehityseroja, edistämään taloudellista ja yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta, edistämään kilpailukykyä sekä kestäväää kehitystä sekä uudistamaan taloudellisia ja sosiaalisia rakenteita.
GPI	Genuine Progress Indicator. Sen tarkoituksena on kertoa yhteiskunnan hyvinvoinnin tilasta ja mahdollisuudesta ylläpitää vastaavaa hyvinvoinnin tasoa tulevaisuudessa.
Hiilineutraali	Hiilineutraali yhteiskunta tuottaa vain sen verran kasvihuonekaasuja kuin se pystyy sitomaan.
HLJ KUHA 2013-2016	Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman (HLJ) Metropolialueen liikenneinfrastruktuurin pienet kustannustehokkaat hankkeet (KUHA). KUHA edustaa uutta liikennepoliittista ajattelua, jossa nykyistä infrastruktuuria parannetaan pienillä, mutta vaikutuksiltaan nopeilla, tehokkailla ja laaja-alaisilla toimenpiteillä.
Horizon 2020	EU Framework Programme for Research and Innovation. Horizon 2020 on EU:n rahoitusohjelma, jonka tarkoituksena on turvata Euroopan globaalia kilpailukykyä.
INKA-ohjelma	Innovatiiviset kaupungit –ohjelma (INKA). Vuoden 2014 alussa käynnistyvän ohjelman tavoitteena on vahvistaa kansainvälisesti vetovoimaisten innovaatiokeskittymien syntymistä Suomeen. Ohjelma korvaa vuonna 2013 päättyvän osaamiskeskusohjelman (OSKE).
Innovaatio	Markkinoita varten valmiiksi tuoteistettu uusi tai uudistettu palvelu tai tuote.
Innovaatioalusta	Tarkoittaa ympäristöä, jossa kehitetään uusia palveluita, liiketoimintamalleja sekä teknologiaa yhteistyössä yritysten, julkisten tahojen, tutkimuslaitoksien ja asukkaiden kanssa. Alunperin LivingLab.
Joukkoistaminen	Joukkoistaminen tarkoittaa kansalaisten ja organisaatioiden osallistamista yhteiskunnan kehittämiseen ja hankkeisiin. Joukkoistamisessa voidaan antaa jokin ongelma ratkaistavaksi tai tehtävä suoritettavaksi ennalta määrittelemättömälle joukolle avoimen kutsun avulla.

Kasvuyrittäjyys	Kasvuyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka henkilöstö tai liikevaihto kasvaa nopeasti, esim. kolmen vuoden aikana yli 20 prosenttia vuosittain.
Kestävä	Kestävä = ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä.
KUUMA-kunnat	KUUMA-kuntia ovat kuntien keskinäiseen sopimukseen perustuen Hyvinkää, Järvenpää, Kirkkonummi, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti.
Life+	LIFE on EU:n rahoitusohjelma, jolla tuetaan ympäristöön ja luontoon liittyviä hankkeita.
LivingLab	LivingLab tarkoittaa ympäristöä, jossa kehitetään uusia palveluita, liiketoimintamalleja sekä teknologiaa yhteistyössä yritysten, julkisten tahojen, tutkimuslaitoksien ja asukkaiden kanssa.
LNG-terminaali	LNG = Liquefied Natural Gas. Terminaalin kautta Suomeen voidaan tuoda nesteytettyä maakaasua (LNG), joka hankitaan maailmanmarkkinoilta ja tuodaan Suomen terminaaliin erikoisvalmisteisilla laivoilla.
Lähienergia	Lähienergia on uusiutuvilla energialähteillä paikallisesti ja pienimuotoisesti tuotettua energiaa. Lähienergiaa voi tuottaa uusiutuvista energialähteistä kuten tuulesta, auringosta, biomassasta sekä maahan tai veteen varastoituneesta lämmöstä.
MAL-aiesopimus	Maankäyttö, asuminen ja liikenne (MAL). Kaupunkipolitiikassa siirrytään yhä enemmän valtion ja suurten kaupunkien tai kaupunkiseutujen väliseen sopimuskäytäntöön. Sen tarkoituksena on kirjata saavutettu yksimielisyys ja kaavailut jatkotoimet varsinaiseen sopimukseen pääsemiseksi.
Pisara-rata	Pisara-rata on Helsingin keskustan alle suunniteltu lähijunien kaupunkirata. Se alkaa Pasilasta ja kiertää tunnelissa Töölön, Helsingin keskustan ja Hakaniemen kautta takaisin Pasilaan.
Pohjoinen kasvukäytävä	Tukholma-Turku–Helsinki–Kotka–Pietari-yhteys on EU:n ja Venäjän tärkein liikenteen ja liiketoiminnan käytävä, jonka runkona ovat E18-moottoritie, satamat ja rautatieyhteys sekä kansainväliset lentoyhteydet. Kehityskäytävähankkeessa tarkastellaan, mitä Tukholmasta alkava, eteläisen Suomen kautta kulkeva ja Pietariin päättyvä kehityskäytävä tarjoaa kaupunkiseutujen ja niitä ympäröivien sekä niihin liittyvien kaupunkien ja kuntien kehitykselle.
Rail Baltica	Rail Baltican tarkoituksena on yhdistää Suomi, Baltian maat ja Puola sekä parantaa yhteyksiä Keski- ja Pohjois-Euroopan sekä Saksan kanssa. Projektissa luodaan yhtenäinen raideyhteys Tallinnasta Varsovaan ja Berliniin. Rail Baltica on yksi EU:n Trans-European Transport Networks (TEN-T):n päähankkeista.
Resilienssi	Muutoskestävyys, joustavuus, kyky selviytyä muutostilanteissa.
Riskirahoitus	Riskirahoitus eli Venture Capital on määräaikainen rahoitusmuoto nopean ja suuren kasvumahdollisuuden yrityksille, joilla on uusi teknologia ja/tai bisnesmalli tavallisimmin Biotech-, ICT- tai Cleantech-aloilla.
Segregaatio	Sosiaalisten ryhmien syrjivä jakautuminen kaupunkialueella. Käytetään usein, kun puhutaan sosiaalisten ongelmien kasautumisesta tietyille asuinalueille. Alkujaan segregaatio tarkoitti rotuerottelua.
Start up-yrittäjyys	Yleensä termiä käytetään enintään muutaman vuoden ikäisistä yrityksistä. Olennainen piirre on nopean kasvun tavoitteleminen.
Espoon T3	Otaniemeen sijoittuva talouden, taiteen ja tieteen keskittymä, jonka tärkeimpiä toimijoita ovat Aalto-yliopisto, VTT ja korkean teknologian yritykset.
Tekes	Tekes on teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus. Tekes on yritysten, yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimus- ja kehitysprojektien ja innovaatiotoiminnan rahoittaja ja aktivoija.
Urbaani ruokahuolto	Urbaani ruokahuolto pyrkii luomaan uutta liiketoimintaa elintarvikeketjussa, parantamaan ruokaturvaa sekä vähentämään hävikkiä ruokahuollossa.
Via Baltica	Via Baltica (E67) on Tallinnasta Riian kautta Varsovaan kulkeva Baltian maiden tärkein tie.
Vieraslaji	Vieraslaji on eliölaji, joka ei esiinny tarkasteltavalla alueella alkuperäisenä, vaan ihmisen sinne joko tahattomasti tai tahallisesti siirtämänä kantana.
Älykäs	Tietotekniikkaa hyödyntävä; EU-kielessä "smart".
Älykäs erikoistuminen	Älykäs erikoistuminen tarkoittaa kunkin maan ja alueen erityisten ominaisuuksien ja varojen tunnistamista, kunkin alueen kilpailuetujen korostamista sekä alueellisten sidosryhmien ja varojen tuomista huippuosaamiseen perustuvan tulevaisuudennäkymän tueksi.
Älykäs kasvu	Älykäs kasvu tarkoittaa sitä, että EU:ssa parannetaan koulutustasoa – kannustetaan ihmisiä opiskelemaan, lisätään tutkimusta ja innovointia – kehitetään tuotteita ja palveluja luomaan kasvua ja työpaikkoja sekä kehitetään digitaalisyhteiskuntaa – käytetään tehokkaammin tieto- ja viestintäteknologiaa.

